

*Vasaras saulgriežos garīlējiet
pāri novadiem, dejojiet un dziediet
jāņugunis, smelieties enerģiju dabā!
Lai priecīgi Jāņi!*

Laikraksta „Izglītība un Kultūra” redakcija

ABONĒ laikrakstu

„IZGLĪTĪBA UN KULTŪRA”,
žurnālus „Pirmsskolas Izglītība”
un „Vecākiem” 2018. gada
augustam un septembrim!

Nākamais laikraksta numurs – 16. augustā.

Skolēni un pedagogi iedzied un iedejo vasarā

FOTO: Andris Bērziņš

Starptautiskā folkloras festivāla „Baltica” pirmajā dienā Bastejkalna pakājē līgodziesmas izdziedāja un rotaļās gāja Rīgas skolēnu pils folkloras kopas „Kokle” un Rīgas Kultūru vidusskolas folkloras kopas „Krulla” bērni un jaunieši.

IK DAIGA KĻANSKA

16. jūnijā Rīgas centru ar līgotnēm pieskandināja simtiem tautastērpos ģērbtu dažādu paudu cilvēku, atklājot Starptautisko folkloras festivālu „Baltica”, kura tēma šovasar ir „Ziedēšana. Jāņi”.

Festivāla mākslinieciskā vadītāja **Māra Mellēna** stāsta: „Zied pļavas, zied labība, zied kartupeļi, zirņi un pupas – un klāt ir Jāņi – lielais ziedēšanas laiks, jo

Jānis katru gadu atved ziedu vežumu – pa saujai katram, lai zied visa pasaule. Šogad festivāla kods ir Jāņu tradīcijas: pušķošana, vainagu pišana, līgošana un aplīgošana, jāņuzāļu lasīšana un kaisīšana, jāņuguns darināšana, iedegšana, jāņusiera gatavošana, alus darīšana utt. Katrā novadā, pagastā, ciemā, sētā, dzimtā šīm tradīcijām ir savas īpatnības, bet kopīgais festivāla „Baltica” prieks, kas izdziedāts, izdejots vai vienkārši sajūts kopā ar tā dažādajām

norisēm gan pašmāju, gan starptautiskā kontekstā, ir labs pamats Jāņu tradīciju pilnvērtīgai dzīvei šodienas kontekstā.”

Bastejkalna pakājē sestdienas dienvidu līgodziesmas izdziedāja un rotaļās gāja Rīgas skolēnu pils folkloras kopas „Kokle” (vadītājas Dina Liepa, Linda Tūtere) un Rīgas Kultūru vidusskolas folkloras kopas „Krulla” (vadītāja Ieva Bērziņa) bērni un jaunieši.

Par gatavošanos festivālam „Baltica 2018” stāsta „Krullas”

vadītāja **Ieva Bērziņa** un folkloras kopas meitenes. „Gatavojamies jau ilgstoši, vismaz divus gadus. Šogad festivāla tematika ir vasaras saulgrieži, bet mūsu kolektīvs saulgriežus svin katru gadu, tādēļ šī ir laimīga sakritība, ka varam parādīt, ko gadu no gada esam krājuši, mācījušies,” saka I. Bērziņa. Atbildot uz jautājumu, kas ir burvīgākais tieši vasaras saulgriežos, meitenes viena caur otru sauc, ka tā ir dancošana, dziedāšana, bet

vissvarīgākā – kopā būšana. Jauki, ka svinības notiek brīvā dabā, ka ir saule, prieks, ka ir vasara – viss zied.

Šogad līdz Jāņiem ir paguvušas uzziēdēt gandrīz visas jāņuzāles, tādēļ meitenes rotājas ar krāšņiem ziedu vainadziņiem. Skolotāja stāsta, ka katru gadu vainagus mācās pīt meistarklasēs, jo prasmes ir regulāri jāatjauno, bet svētku reizēs mammas palīdz sapīt

Aplīgošana Valņu ielā 2 tā 2018. gada tai liksmajā Jāņu vakarā pēc tā ligo meldīna „Visu gadu dziesmas krājū”

Valņu ielas Jāņu zālēs, ligo, ligo,
Līksmoja kā vilku vālēs, ligo!
Sieru, alu pilnu krūti, ligo, ligo,
Drebinoj ik loga rūti, ligo!

Izglītības ministrija, ligo, ligo,
Dižu prātu smailē bija, ligo!
Svešu zemju rakstus auda, ligo, ligo,
Pašu nauda, pašu bauda, ligo!

Kompetences miglu lejās, ligo, ligo,
Tūnās romantiskās dzejās, ligo!
Vadlīniju, mērķu malas, ligo, ligo,
Sapogoja lakstīgalas, ligo!

Tūs(i) simti eksekspertu, ligo, ligo,
Silmačkrāsni gaisā spertu, ligo!
Kas tas puišiem, meitām smukām? Ligo, ligo!
Neraustās no Jāņu sukām, ligo!

Idejas kā lielas mājas, ligo, ligo,
Apvārdoja, lādē krāja, ligo!
Bet, kad tīni vaļā vēra, ligo, ligo,
Tāpat vien pa tukšo bēra, ligo!

Kognitīvas, kompetences, ligo, ligo,
Raižu raibās bikšu lencēs, ligo!
Lēca, lēja ūdentiņu, ligo, ligo,
Štrunts par cāļu rudentiņu, ligo!

Zīlēsīm mēs: oliņ, bolīņ, ligo, ligo,
Kājiņ, vējiņ, džimpā, rimpā, ligo!
Līktenstunda smīnot sitis, ligo, ligo,
Dažas maskas atkal kritīs, ligo!

Sagaidām(i) Jāņu dienu, ligo, ligo,
Ar to vārdu lērumiņu, ligo!
Paradām(i) Jāņu dienu, ligo, ligo,
Ar to puķu vezumiņu, ligo!

FOTO: Andris Bērziņš, Andris Upenieks

IZGLĪTĪBA = KULTŪRA

Laikraksts „Skolotāju Avīze”
iznāk kopš 1948. gada 1. janvāra,
kopš 1990. gada 1. janvāra –
ar nosaukumu „Izglītība”,
kopš 1994. gada 6. janvāra – ar
nosaukumu „Izglītība un Kultūra”.

Nedēļas laikraksts
„Izglītība un Kultūra”
Izdevējs:
SIA „AB konsultants”
Vienotais reģistrācijas
numurs: 40103361805
Latvijas Republikas UR
masu informācijas līdzekļa
reģ. apl. Nr. 000701313

Redakcijas adrese:
Dzirnavu iela 21 Rīgā, LV-1010
Tālr.: 67096393,
e-pasts: redakcija@izglitiba-kultura.lv
www.izglitiba-kultura.lv
Galvenā redaktore:
Daiga Kļanska
Tālr.: 29 808301

e-pasts: daiga.klanska@izglitiba-kultura.lv
Reklāma un mārketinga:
e-pasts: reklama@izglitiba-kultura.lv
Tālr.: 25628748, 67096393
Literārā redaktore: Zigrīda Purvīce
e-pasts: redakcija@izglitiba-kultura.lv
Datorgrafiķe: Linda Prātniece
e-pasts: redakcija@izglitiba-kultura.lv

Iespiests tipogrāfijā „Mūkusala”.
Tirāža: 2000.
Abonēšanas indekss: 1092

Pārpublicēšanas vai citēšanas gadījumā
atsauce uz „Izglītību un Kultūru” obligāta.
Publikācijās paustais viedoklis ne vienmēr
atspoguļo redakcijas viedokli.

Ar 1. septembri skolotājiem algu nepaaugstinās, gada beigās vienreizējās prēmijās sadalīs 1 444 851 eiro

IK DAIGA KĻANSKA

19. jūnijā valdībā izskatīja informatīvo ziņojumu „Par pašvaldību pieņemtajiem lēmumiem attiecībā uz pašvaldību izglītības iestādēm un to rezultātā plānotajiem finanšu ietaupījumiem, kas būtu novirzāmi pedagogu darba samaksas pieauguma nodrošināšanai”, ko sagatavoja Izglītības un zinātnes ministrija (IZM).

Saskaņā ar 2018. gada 9. janvāri valdībā apstiprināto rīkojuma projektu „Par pedagogu darba samaksas pieauguma grafiku laika periodam no 2018. gada 1. septembra līdz 2022. gada 31. decembrim” ar šā gada 1. septembri zemāko mēneša darba algas likmi pedagogiem bija plānots palielināt līdz 710 eiro. Pēc IZM aprēķiniem, šā gada četriem mēnešiem valsts budžetā būtu jāatrod 6 376 876 eiro, bet ir tikai 4 334 553 eiro, ko, likvidējot vai reorganizējot skolas, izdelves ietaupīt iepriekšējos trijos mācību gados. Izglītības un zinātnes ministrs **Kārlis Šadurskis** valdības sēdē skaidroja, ka šī summa ir aptuveni 1,2 % no summārās 2018. gada mērķdotācijas. Summa ir pārāk maza, lai ar tās palīdzību paceltu zemāko algas likmi par slodzi visiem pedagogiem, savukārt, lai realizētu grafiku, nodrošinot zemāko mēneša darba algas likmi 710 eiro apmērā, 2019. gadā būtu nepieciešami aptuveni 17,4 miljoni eiro.

Valdība atbalstīja IZM pie-

FOTO: Andris Bērziņš

Izglītības un zinātnes ministrs Kārlis Šadurskis

dāvājumu, kurā ir paredzēts, ka 2018. gada beigās 88 pašvaldībās, kuras ir kārtojušas izglītības iestāžu tīklu, kā arī ievēro Ministru kabineta (MK) noteikumos noteikto normētā skolēnu (bērnu) skaita attiecību pret vienu pedagoga mēneša darba likmi, vispārējās izglītības iestāžu, izņemot pirmsskolas izglītības iestādes un speciālās izglītības iestādes, pedagogi saņems vienreizējas piemaksas, prēmijas un naudas balvas par labu darbu. Valdības sēdes protokollēmumā paredzēts, ka pēdējiem četriem 2018. gada mēnešiem 1 444 851 eiro piešķirs no budžeta programmas „Līdzekļi neparedzētiem gadījumiem”, saglabājot konstantu finansējuma apmēru 2019. un 2020. gadam, kā arī, indikatīvi prognozējot izglītības iestāžu samazināšanās tenden-

ces kā 2018. gadā, papildus piešķirs 1,5 miljonu eiro finansējumu 2019. un 2020. gadam saskaņā ar lēmumiem, kurus līdz 2019. gada 1. martam pašvaldības pieņems par skolu reorganizāciju, likvidāciju un izglītības pakāpes maiņu.

Valdībā izskatīto informatīvo ziņojumu „Par pašvaldību pieņemtajiem lēmumiem attiecībā uz pašvaldību izglītības iestādēm un to rezultātā plānotajiem finanšu ietaupījumiem, kas būtu novirzāmi pedagogu darba samaksas pieauguma nodrošināšanai” var iepazīt te: http://tap.mk.gov.lv/doc/2018_06/IZMinf_310518_le-mumi_par_skol.1049.docx. Pielikumā katrā no 88 pašvaldībām var uzziņāt tai piešķirto finansējuma apjomu.

TM un VK iebildumi valdībā paliek bez ievēribas

Izskatot IZM sagatavoto informatīvo ziņojumu „Par pašvaldību pieņemtajiem lēmumiem attiecībā uz pašvaldību izglītības iestādēm un to rezultātā plānotajiem finanšu ietaupījumiem, kas būtu novirzāmi pedagogu darba samaksas pieauguma nodrošināšanai”, valdība neņēma vērā Tieslietu ministrijas (TM) un Valsts kancelejas (VK) Juridiskā departamenta atzinumā pausto iebildumu, ka, piešķirot prēmijas tikai daļai pedagogu, netiek nodrošināts Latvijas Republikas Satversmes 91. pantā ietvertais vienlīdzības princips attiecībā pret pārējiem pedagogiem.

TM sākotnējā atzinumā bija izteikusi iebildumu, ka nav atbilstama nevienlīdzīga pieeja pedagogu darba samaksas paaugstināšanā, proti, papildu finansējuma piešķiršana tikai tām pašvaldībām, kuras ir sakārtojušas izglītības iestāžu tīklu.

„Lai arī šobrīd projektā paredzēts, ka papildu finansējums tiks piešķirts vispārējās izglītības iestāžu, izņemot pirmsskolas izglītības iestāžu un speciālo izglītības iestāžu, pedagogiem piemaksu, prēmiju un naudas balvu izmaksai tām pašvaldībām, kuras ir kārtojušas izglītības iestāžu tīklu, kā arī ievēro MK noteikumos noteikto normētā skolēnu (bērnu) skaita attiecību pret vienu pedagoga mēneša darba likmi, TM joprojām uzskata, ka šāda finansējuma piešķiršanas pieeja ir uzskatāma par nevienlīdzīgu. Lai arī runa ir tikai par piemaksām, prēmijām un naudas balvām, TM ieskatā arī citiem pedagogiem ir tiesības uz šādiem papildu finansiāliem bonusiem neatkarīgi no tā, vai konkrētā pašvaldība ir veikusi izglītības iestāžu tīkla sakārtošanu. Ņemot vērā to, ka kopējais plānoto reformu mērķis ir visu pedagogu darba samaksas paaugstināšana, šāda diferencēta pieeja papildu finansējuma piešķiršanā nebūtu atbalstāma. Pedagogu darba samaksai nevajadzētu būt tik ļoti atkarīgai no pašvaldību pieņemtajiem vai nepieņemtajiem lēmumiem, jo rezultātā viens pedagogs, kas veic tādu pašu darbu kā otrs pedagogs

citā pašvaldībā, saņems mazāku darba samaksu tikai tāpēc, ka viņa pašvaldība nebūs pieņēmusi kādu lēmumu attiecībā uz izglītības iestāžu tīkla sakārtošanu,” teikts TM atzinumā.

VK Juridiskā departamenta juriskonsulte **Aiga Ābele**, izvērtējot IZM sagatavoto informatīvo ziņojumu „Par pašvaldību pieņemtajiem lēmumiem attiecībā uz pašvaldību izglītības iestādēm un to rezultātā plānotajiem finanšu ietaupījumiem, kas būtu novirzāmi pedagogu darba samaksas pieauguma nodrošināšanai” un tam pievienoto MK sēdes protokollēmumu, konstatējusi, ka informatīvajā ziņojumā nav izvērtēts, vai MK lēmums nodrošināt papildu finansējumu vispārējās izglītības iestāžu, izņemot pirmsskolas izglītības iestādes un speciālās izglītības iestādes, pedagogiem piemaksu, prēmiju un naudas balvu kā vienreizēja maksājuma izmaksai tikai tām pašvaldībām, kas 2017./2018. mācību gadā izpilda MK noteikumos noteikto normētā skolēnu (bērnu) skaita attiecību pret vienu pedagoga mēneša darba likmi, kā arī pašvaldībām, kas ir veikušas skolu tīkla kārtošanas pasākumus, kas devuši reālu mērķdotācijas ietaupījumu 2016., 2017. un 2018. gadā, atbilst Latvijas Republikas Satversmei, kā arī nav vērtēts, kā tiks nodrošināts Latvijas Republikas Satversmes 91. pantā ietvertais vienlīdzības princips attiecībā uz pārējiem pedagogiem. ■

Izsludināts MK noteikumu projekts par minimālā skolēnu skaita noteikšanu vidējās izglītības pakāpē

IK IK INFORMĀCIJA

2018. gada 14. jūnijā valsts sekretāru sanāksmē izsludināts Izglītības un zinātnes ministrijas (IZM) sagatavotais Ministru kabineta (MK) noteikumu projekts „Noteikumi par minimāli pieļaujamo izglītojamo skaitu un kritērijiem maksimāli pieļaujamā izglītojamo skaita noteikšanai klasē un klašu grupā vidējās izglītības pakāpē pašvaldību, valsts augstskolu un privātajās vispārējās izglītības iestādēs”.

IZM uzskata, ka mūsdienīgs, realitātei atbilstīgs vidusskolu tīkls ir vajadzīgs, lai nodrošinātu skolotājiem pienācīgu atalgojumu, celtu pedagogu profesijas prestižu, kā arī nodrošinātu iespējas bērniem iegūt tādas zināšanas un prasmes, kas veidos pašu personisko labklājību un dzīves kvalitāti. Skolu tīkla sakārtošana ir būtiska arī kontekstā ar jaunā mācību satura reformu, kurā plānots vienotā sistēmā un pēctecīgi visos izglītības posmos pārskatīt mācību saturu

un mācīšanas veidu, kādā skolotāji sadarbojoties organizē un vada skolēnu mācīšanos ikdienā.

Paredzēts noteikt šādu minimālo vidusskolēnu skaitu klasē un klašu grupā:

- ◆ 25 skolēni klasē un 138 klašu grupā republikas pilsētas pašvaldības un privātajās vispārējās izglītības iestādēs;
- ◆ 22 skolēni klasē un 120 klašu grupā Ādažu, Babītes, Carnikavas, Garkalnes, Ikšķiles, Inčukalna, Ķekavas, Mārupes, Olaines, Salaspils, Saulkrastu un Stopiņu novada un reģionālās nozīmes attīstības centra pilsētas pašvaldības un privātajās vispārējās izglītības iestādēs;
- ◆ 20 skolēnu klasē un 54 klašu grupā valsts augstskolas izglītības iestādē un iepriekš nenosaukto administratīvo teritoriju pašvaldības un privātajās vispārējās izglītības iestādēs;
- ◆ 12 skolēnu klasē un 33 klašu grupā tajās pašvaldības un

privātajās vispārējās izglītības iestādēs, kuru attālums no citas tuvākās vidusskolas ir 25 kilometri un vairāk; šāds pats minimālais skaits plānots arī skolām, kas īsteno vispārējās vidējās izglītības programmu, pamatojoties uz divpusēju vai daudzpusēju starptautisku Latvijas līgumu.

Plānots, ka maksimāli pieļaujamo skolēnu skaitu noteiks izglītības iestādes vadītājs, ievērojot normatīvo aktu prasības par minimālo platību viena izglītojama vietai mācību telpā, ķīmijas un fizikas kabinetā, mājturības un tehnoloģiju kabinetā, sporta zālē un datorklasē, kā arī pedagogu pedagoģiskā un atbalsta personāla pieejamību.

Nosakot minimālo skolēnu skaitu, ministrija analizēja vidējo klašu piepildījumu un respektēja ekspertu veiktā pētījuma „Optimālā vispārējās izglītības iestāžu tīkla modeļa izveide Latvijā” rezultātus, kuri sabiedrībā tika plaši apspriesti. Pētījumā eksperti

aplūkoja demogrāfiskos datus un procesus, ekonomisko aktivitāti, nākotnes potenciālu, valsts starptautisko konkurētspēju, izglītības kvalitātes rādītājus, publiskās infrastruktūras pieejamību, mobilitātes, kā arī citus aspektus, kas ietekmē iedzīvotāju vajadzības pēc publisko pakalpojumu pieejamības. Noteikumu projekta izstrādes gaitā notika plašas diskusijas arī ar pašvaldībām, izglītības speciālistiem un nozares sadarbības partneriem.

Lai nodrošinātu efektīvu skolu tīklu, Saeima 2017. gadā pieņēma IZM izstrādātos Izglītības likuma grozījumus. Noteikumu projekts ir sagatavots saskaņā ar Izglītības likumā noteikto deleģējumu MK noteikt pieļaujamo izglītojamo skaitu un kritērijus maksimāli pieļaujamā izglītojamo skaita noteikšanai klasē un klašu grupā vidējās izglītības pakāpē pašvaldību, valsts augstskolu un privātajās vispārējās izglītības iestādēs. MK nosaka arī kārtību, kādā valsts piedalās pašvaldību,

valsts augstskolu un privāto vispārējās izglītības iestāžu vispārējās izglītības programmu īstenošanā iesaistīto pedagogu darba samaksas finansēšanā.

IZM norāda, ka tad, ja vidusskolēnu skaits klasē un klašu grupā neatbilst, tiks vērtēti arī izglītības iestādē iegūtās izglītības kvalitātes rādītāji, taču tie MK noteikumu projektā „Noteikumi par minimāli pieļaujamo izglītojamo skaitu un kritērijiem maksimāli pieļaujamā izglītojamo skaita noteikšanai klasē un klašu grupā vidējās izglītības pakāpē pašvaldību, valsts augstskolu un privātajās vispārējās izglītības iestādēs” nav definēti.

Tiek plānots, ka noteikumi stāsies spēkā 2018. gada 1. septembrī, savukārt finansēšanas kārtība – 2020. gada 1. septembrī.

Valsts sekretāru sanāksmē izsludināto noteikumu projektu var iepazīt šeit: <http://tap.mk.gov.lv/lv/mk/tap/?pid=40458885>.

Par noteikumu projekta apstiprināšanu vēl būs jālemj MK. ■

Skolēni un pedagogi iedzied un iedejo vasarā

FOTO: Reinis Oliņš

„Man patīk, ka var iepazīt jaunus cilvēkus, būt visi kopā. Īpašs ir gan gājiens, gan tas, ka vari vienkārši sēdēt kanālmalā un ir laba sajūta,” tā par festivāla „Baltica” nozīmi savā dzīvē saka „Krullas” dalībniece Katrīna.

FOTO: Daiga Kļanska

Sava novada Jāņu tradīcijas Latgales sētā izdziedāja un izdancoja Rēzeknes novada folkloras kopas „Rogovka” dalībnieki.

► Turpinājums no 1. lpp.

bagātīgus ziedu vainadziņus. „Diemžēl daudziem pilsētas bērniem vairs nav lauku, uz kuriem aizbraukt. Manas paaudzes bērni bā braucām pie vecmāmiņām, bija pļavas, kur plūkt ziedus un pīt vainagus,” atmiņās dalās I. Bērziņa.

Meitenes atzinīgi novērtē orientēšanās sacensības „Baltica 2018”, kurās aktīvi piedalījušās priekšpusdienā. Viņām sacensības patikušas, jo nācies sadarboties kā komandai, nevis katram atsevišķi. Kopā domājušas, kas jādara, kur jāiet, lai sasniegtu augstāku rezultātu. Madara stāsta, ka grūtākais uzdevums bija Latvijas Nacionālajā bibliotēkā, kur bija jānosauca valstis, kas piedalījušās festivālā „Baltica”; pēc dziesmu tekstiem nebija viegli noteikt, no kura novada – Vidzemes, Zemgales, Kurzemes vai Latgales – tautasdziesmas ir. Nācies izmantot latviešu valodas zināšanas par dialektiem. Kļūdujušas vien ar divu tautasdziesmu pazišanu. „Krullas” repertuārā galvenokārt ir Vidzemes dziesmas. Skolotāja Ieva atzīst, ka rī-

dziniekam ir diezgan grūti ielocīt mēli, piemēram, latgaliešu valodā, ja ar Latgali dzimtai nav saistības.

„Krullas” dalībnieki stāsta, ka festivāla „Baltica 2018” laikā ies gājienā, dziedās kopā ar visiem novadu dziedātājiem. Katrīna, kurai šis ir jau ceturtais festivāls „Baltica”, plāno kārtīgi izdancoties. „Daudz notikumu būs Etnogrāfiskajā brīvdabas muzejā, jo tā jau ir vesela pasaule. Ielīgosim Rīgas kalnus – dziedāsim Džegužkalnā, Grīziņkalnā, Bastejkalnā, un, protams, būs kopīga vasaras saulgriežu sagaidīšana Daugavmalā,” iecerēs dalās „Krullas” meitenes. Runājot par festivāla nozīmi savā dzīvē, Katrīna saka tā: „Man patīk, ka var iepazīt jaunus cilvēkus, būt visi kopā. Īpašs ir gan gājiens, gan tas, ka vari vienkārši sēdēt kanālmalā un ir laba sajūta.”

Kopas vadītāja lepojas, ka ir tādi jaunieši, kuri arī savās ģimenēs māc novadīt Jāņu dienas svētkus. „Krullai” šī ir bagāta vasara. Neseni visi bijuši nometnē, tagad festivāls „Baltica”, un tad arī piedalīšanās XXVI Vispārējās latviešu dziesmu un XVI deju svētkos, kuros izdziedās bērnu folkloru, ies tradicionālajās rotaļās.

Nometnē katru dienu bijušas dažādas nodarbības, vislielākais ieguvums – tā kā nometne ir pie jūras, Vecākos, varēja peldēties un staigāt gar jūru.

Patīk latgaliešu valoda un folkloru

17. jūnijā Latvijas Etnogrāfiskajā brīvdabas muzejā bija bērnu rīts „Rotaļā rotājam”, kurā M. Mellēna bija sapulcējusi Iecavas „Tarkškus”, Lēdurgas „Putnus”, Livānu „Ceiruleiti”, Rīgas „Kokli”, „Krullu” un „Zvīgznu”, Ropažu „Oglīti” un Ventpils „Rotaļnieku”. Rotaļu un deju programmā „Rotaļā rotājam”

FOTO: Reinis Oliņš

Skolēni Starptautiskā folkloras festivāla „Baltica 2018” atklāšanas pasākumā pie Brīvības pieminekļa.

folkloras kopu dalībnieki gāja rotaļās ar dziedāšanu un latviešu tradicionālo deju, tā bija iespēja gan kopu dalībniekiem izbaudīt rotaļāšanās prieku, gan pasākuma apmeklētājiem iemācīties kādu rotaļu, ko pašiem iet Jāņos un citos gados savā ģimenē, izmantot priekšnesumos skolā.

Savukārt dienas otrajā pusē katra vēsturiskā novada sētā etnogrāfiskie ansambļi un folkloras kopas rādīja savu novada Jāņu tradīcijas. Latgales sētā satiku Rēzeknes novada folkloras kopu „Rogovka”, kurā dzied un danco jaunāki un vecāki ļaudis. Uz sarunu aicināju jaunāko paaudzi, kura izdancināja sētas gostus. Rūta stāstīja par savu senču piedzīvoto. Skolēni festivālam „Baltica” esot nopietni gatavojušies: visu gadu gājuši uz mēģinājumiem, dziedājuši savas iecienītākās dziesmas. Jauniešiem patīk

tās dziesmas, kurās var dejot līdz un iesaistīt arī citus, lai visi var izbaudīt folkloras bagātības.

„Rogovka” var lepoties ar jaunākās paaudzes stāstnieci Rūtu, kura novada stāstnieku konkursā piedaloties jau kopš 1. klases. Meitene klausītājiem aizrautīgi stāstīja par babas piedzīvojumiem ar bišu spietu – tas esot reāls notikums, ko viņai izstāstījis tētis. Rūta uzskata, ka labam stāstniekam ir jābūt skaļi runāt un nevajag kautrēties.

Kopā dzied arī pusaudžu vecuma puīši Nauris un Linards, kuri izdancināja meitenes. Atbildot uz jautājumu, kāpēc viņi ir divi vien, zēni saka – citi puīši laikiem kautrējas, viņus neinterese folkloru vai arī viņi nemāk latgaliski. „Mūsu kopējais uzdevums ir visus atbalstīt, piedalīties, kārtīgi nodziedāt, dejot. Skolā ir latgaliešu valodas pul-

ciņš, bet mēs arī mājās runājam latgaliski, tādēļ latgaliešu tautasdziesmu dziedāšana mums ir tuva un saprotama, ir interesanti sazināties latgaliski,” spriež abi puīši. Jaunieši darbojas arī skolas folkloras kopā, kur spēlē dažādus mūzikas instrumentus: kokli, cītaru, blokflautu, bungas. Viņi visi piedalīsies arī dziesmu un deju svētkos – kāds ar etnogrāfisko ansambli, kāds ar deju kopu – un domā, ka šī būs piedzīvojumiem un atmiņā paliekošiem notikumiem bagāta vasara.

Lai skan, lai raiti rit soļi deju rakstos visiem svētku dalībniekiem! XXVI Vispārējās latviešu dziesmu un XVI deju svētkus kuplinās 7446 bērni un jaunieši vecumā līdz 17 gadiem. Deju lieluzvedumā „Māras zeme” piedalīsies 43 3. un 4. klases deju ansambļi, kopā 1156 dalībnieki. ■

“ Skolā ir latgaliešu valodas pulciņš, bet mēs arī mājās runājam latgaliski, tādēļ latgaliešu tautasdziesmu dziedāšana mums ir tuva un saprotama, ir interesanti sazināties latgaliski.

Par labajiem darbiem, kurus jūt, un lielajiem briesmoņiem, kuri jāpazīst

FOTO: no personiskā arhīva

„Vai pietiek drosmes un prasmes parādīt, ko protam, ko darām un kāda tiešām ir un var būt skolas ietekme uz vietējo – un visas valsts – attīstību tuvākā un tālākā nākotnē?” aicina analizēt Aija Tūna.

IK AIJA TŪNA

Speciāli „Izglītībai un Kultūrai”

Pēdējā laikā man ik uz soļa prieku sagādā stāsti par labiem darbiem, kas visi tā vai citādi ir saistīti ar skolu, radot lieliskas pārmaiņas tieši tur vai izejot apkārtējā kopienā un visdažādākajos veidos apliecinot skolēnu zināšanas, prasmes un, kas jo svarīgāk, ieinteresēto un pozitīvo attieksmi pret dzīvi un līdzcilvēkiem.

Lielisks labo darbu salidojums maija sākumā notika Jelgavā – Valsts izglītības satura centra iniciētā Latvijas valsts simtgadībai veltītā pasākumu cikla „Pilsoniskās līdzdalības un labo darbu maratons” Zemgales reģiona noslēgums. 35 skolēnu komandas no Zemgales reģiona izglītības iestādēm prezentēja savus labos darbus gan cits citam, gan dažādu nozaru ekspertiem, tā apliecinot paveiktā sabiedrisko nozīmību.

Skolēni paveica arī īpašu labo kopdarbu – izveidoja kukaiņu mājas, kas tiks izvietotas Jelgavas pilsētas parku bērnu laukumos, lai arī kukaiņi var veikt savus labos darbus, tā simboliski atgādinot par festivāla norisi un liekot padomāt, ka labus darbus varam veikt katru dienu. Pirms kukaiņu

„Ja mēs nezinām, ko grib bērni un ko viņi ir gatavi darīt, tad jau ir grūti darboties arī no mūsu puses.

māju iekārtošanas skolēni tika iepazīstināti ar kukaiņu daudzveidību un nozīmi pilsētvidē un, protams, šis darbs tika saskaņots ar pilsētas speciālistiem, lai viss ir patiešām nopietni, pa īstam un uz palikšanu. Iespējams, šī ideja kādam var noderēt citā Latvijas vietā.

Rudens pusē līdzīgos festivālos pulcēsies arī citu Latvijas novadu skolas, un katrā no tiem varēsīm mācīties, ka vislieliskākie risinājumi patiesībā ir ļoti vienkārši.

Bet kā tad tas ir – darīt labu darbu? Rīgas skolu skolēni un skolotāji, kas dalās ar saviem labajiem darbiem, aicinot piedalīties līdzdalības un labo darbu maratona forumos, saka: „Darīt labu nozīmē darīt tā, ka citi to jūt.” Tik vienkārša un skaidra formula! Var būt arī tā, ka pats darītājs nemaz neiznāk prožektoru gaismā, bet ar patiesu gandarījumu vēro

„Te ir viss – spēja saredzēt vajadzību, izšķilt no tās iespēju, prasme un drosmē atrast risinājumu, ieskaitot prasmi sakārtot lietas lēmumu pieņemšanas līmenī, paveikt praktisko darbu un – nosvinēt padarīto, ar gandarījumu konstatējot, ka visas vietas aizņemtas jau katra starpbrīža sākumā.

savas rīcības radīto efektu.

Tā vai citādi, taču labie darbi ir tie, kas padara redzamus vislieliskākos cilvēkus mums līdzās, piemēram, tā, kā tas notika ar Rīgas 64. vidusskolas puīšiem, kuri no pavisam parastām transportēšanas paletēm sadomāja izveidot atpūtas stūrīti un saka: „Tas ir domāts visai skolai... lai ir vieta, kur cilvēki mierīgi atpūšas.” Nu tā ir kļuvusi par iecienītāko pulcēšanās vietu. Tur ir gan iespēja uzlādēt mobilo telefonu, gan grāmata, ko pašķirstīt un palasīt, gan vieta, kur aši sagatavoties gaidāmajai stundai vai pārmit jaunumus ar draugu. Labais darbs, kas ir dzīvotspējīgs tieši precīzi izprastās vajadzības pēc. Te ir viss – spēja saredzēt vajadzību, izšķilt no tās iespēju, prasme un drosmē atrast risinājumu, ieskaitot prasmi sakārtot lietas lēmumu pieņemšanas līmenī, paveikt praktisko darbu un – nosvinēt padarīto, ar gandarījumu konstatējot, ka visas vietas aizņemtas jau katra starpbrīža sākumā. Skolotāja Raita Šūpola mudina jauniešus apzināties, ka „darot labu, tu vari izdarīt tā, ka tevi pamana”, jo šie puīši un šī klase nu tiešām esot pamanīta.

Savukārt skolas direktors Ernests Svīklis atzīst, ka šādas iniciatīvas ir vajadzīgas un pat ļoti, ļoti svarīgas, piebilstot: „Ja cilvēki gribēs darīt labus darbus, mēs dzīvosim labākā valstī.” Direktors uzskata arī, ka bieži vien skolēnu aktivitāte varētu būt vēl lielāka, atliek vien radīt viņiem iespēju darboties un ieklausīties viņu idejās, jo, „ja mēs nezinām, ko grib bērni un ko viņi ir gatavi darīt, tad jau ir grūti darboties arī no mūsu puses”.

Rīgas Austrumu vidusskolas jaunieši, kuri darījuši labus darbus, veltot savu laiku, izdomu un mīlestību mazākiem bērniem,

kurus piemeklējusi slimība vai kuriem trūkst ģimenes siltuma, secina: „Ir prieks, ka tam otram ir prieks.” Kas gan var būt labāk un veselīgāk – gan tam konkrētajam cilvēkam, gan visai sabiedrībai?

Mācību gada laikā sastrādātos labos darbus, vasarai sākoties, prezentēja arī Ventspils novada pedagogi, tiekoties ikgadējā metodiskajā konferencē. Laikā, kad sociālie tīkli „šūmējās” par izglītības sistēmā iecerētajām pārmaiņām, Popes muižā profesionāli lietišķi un ar prieku dalījās pieredzē par to, kā veido integrētās mācību nodarbības, kā mudina skolēnus pašus pētīt un radīt, arī pašu bruģētu celiņu, nojumi un siltumnicu, kā veicina lasīšanu, iesaistot pat skolas dežuranti un pavāri, utt. Bija tāda laba izjūta, ka šie skolēni ir drošās rokās. Kā teica Stiklu internātpamatskolas skolotājs Edgars Mihņēvičs, darbojamies pēc skudru pūžņa principa: daudz mazu skudriņu, čakli strādājot, uzbūvē lielu skudru pūzni. Un šis skudru pūznis taču ir mūsu tuvākā kopiena un visa mūsu valsts, vai ne?

Savukārt Ances pamatskolas skolotāja Selga Puriņa kopā ar kolēģēm par izejas punktu patiesi jēgpilnai skolēnu darbībai vismaz četrus mācību priekšmetu ietvaros bija izmantojusi Evas Bantingas (*Eve Bunting*) alegoriju „Lielie briesmoņi”, kas atrodama metodiskajā materiālā „Sociālās zinības pamatskolā” (<http://web.iac.edu.lv/pied/Holokausts%20pamatsk%20LV.pdf>).

Jādomā par lielajiem briesmoņiem, kurus dažkārt tik grūti pazīt; kuri prot iestāstīt, ka tās vāveres kuplastes, putni čiepstētāji vai kādi citi līdzās esošie patiesībā paši vainīgi un mums galīgi nemaz nav vajadzīgi. Dažkārt viņi iebaida, bet citreiz – piesola kārumu, atzinību vai prēmiju, līdz it kā nemanāmi esam kļuvuši par līdzdalībniekiem netaisnīgu lēmumu pieņemšanā.

Jebkurā gadījumā ir nepieciešamas sarunas un katrai individuālajai vietai vispiemērotākais risinājums. Tad nevarēsīm vainot lielos briesmoņus un arī paši par tādiem nebūsīm kļuvuši.

Skolēni domāja par lielajiem briesmoņiem dažādos laikos, un arī man bija jādama par lielajiem briesmoņiem, kurus dažkārt tik grūti pazīt; kuri prot iestāstīt, ka tās vāveres kuplastes, putni čiepstētāji vai kādi citi līdzās esošie patiesībā paši vainīgi un mums galīgi nemaz nav vajadzīgi. Dažkārt viņi iebaida, bet citreiz – piesola kārumu, atzinību vai prēmiju, līdz it kā nemanāmi esam kļuvuši par līdzdalībniekiem netaisnīgu lēmumu pieņemšanā.

Mākslas un zinību, senatnes un mūsdienu, saules un sirsnības pārpilnajā Popes skolā esot, bija jādama arī par norvēģu un latviešu zinātnieku kopīgi veikto un nule publiskoto pētījumu „Lauku pašvaldības un pārmaiņas vietējā skolu struktūrā: manevrēšanas iespēju salīdzinājums Latvijas un Norvēģijas pašvaldībās”, kas šobrīd bez maksas pieejams internetā (Inese Šūpule, *Susanne Søholt. Rural Municipalities and Change in Local School Structure: Comparing Room for Manoeuvre among Rural Municipalities in Latvia and Norway*; <https://www.tandfonline.com/eprint/RZpf-n8Ar9k2xQpk9JE3N/full>). Vai pietiek drosmes un prasmes parādīt, ko protam, ko darām un kāda tiešām ir un var būt skolas ietekme uz vietējo – un visas valsts – attīstību tuvākā un tālākā nākotnē? Jebkurā gadījumā ir nepieciešamas sarunas un katrai individuālajai vietai vispiemērotākais risinājums. Tad nevarēsīm vainot lielos briesmoņus un arī paši par tādiem nebūsīm kļuvuši. Tad labie darbi būs jēgpilni un radīs aizvien vairāk prieka.

Bet noslēgumā – lai veicas vasaras labajos darbos! Aizvediet nopeldēties kaimiņu bērnus, nopļaujiet kāda cita vietā mauriņu, uzcienāriet kolēģus vai kaimiņus ar pašu vārīto ievārījumu, ielieciet kāpņutelpā, uz palodzes, vāzi ar milzu ziedu pušķi un vēl, un vēl, un vēl. Lai pašiem prieks un pasaule labāka! ■

Pārmaiņu mērķis – pielāgot pro

IK DAIGA KĻANSKA

Viens no nozīmīgākajiem 2017./2018. mācību gada darbiem vispārējā izglītībā ir Eiropas Sociālā fonda projekta „Kompetenču pieeja mācību saturā” jeb „Skola 2030” īstenošana. Patlaban, aprobējot jaunas pieejas mācību saturam, kas pašlaik vēl ir tapšanas stadijā, tajā tieši ir iesaistītas 100 izglītības iestādes. Projekta mērķis ir izstrādāt, aprobēt jauno mācību saturu un atbilstīgu pieeju un uzsākt to pakāpenisku ieviešanu. Saeima 21. jūnijā trešajā lasījumā skatīs grozījumus Vispārējās izglītības likumā, lai valdībai varētu deleģēt uzdevumu izstrādāt un apstiprināt jaunas pirmsskolas izglītības vadlīnijas, kā arī jaunus pamatizglītības un vispārējās vidējās izglītības standartus. Pēc plašām diskusijām Saeimas Izglītības, kultūras un zinātnes komisijā ir panākta vienošanās, ka Izglītības un zinātnes ministrijas (IZM) iecere par sešgadīgo bērnu mācībām 1. klasē šobrīd netiks īstenota un jaunā satura ieviešana visās izglītības pakāpēs tiek atlikta par vienu mācību gadu, proti, pirmsskolas izglītības iestādēs jauno pieeju sāks īstenot 2019. gada 1. septembrī, 1., 4., 7. un 10. klasē – 2020. gada 1. septembrī, 2., 5., 8. un 11. klasē – 2021. gada 1. septembrī, bet 3., 6., 9. un 12. klasē – 2022. gada 1. septembrī. Par to, kā šīs izmaiņas ietekmēs izglītības reformas gaitu, – saruna ar Valsts izglītības satura centra (VISC) vadītāju **Guntaru Catlaku**.

Publikajā telpā joprojām ir dzirdami dažādi vēstījumi par izglītības reformu, proti, viens sola jaunu izglītības saturu, bet kāds cits izklāsta, ka būs tikai jauna pieeja mācībām. Vai varat kodolīgi definēt, kāda ir izglītības reformas būtība?

Iecerētā izglītības reforma ir par satura reformu – par satura pārskatīšanu vienotā sistēmā no bērna pirmsskolas vecuma (1,5 gadiem) līdz vispārējās vidējās izglītības beigām. Mainoties uzsvaram skolēna sasniedzamajam rezultātam, līdztekus jāmai-

“ Būtība visās izglītības pakāpēs – zināšanas nav pašmērķis, bet kopā ar prasmēm nepieciešamais nosacījums, lai varētu attīstīt un veidot cilvēkus, kuri būtu spējīgi un gribīgi darboties.

FOTO: Andris Bērziņš

VISC vadītājs Guntars Catlaks.

nās arī mācību pieejai. Šādā nozīmē reforma neskar profesionālo un augstāko izglītību.

Vai, reformējot vispārējo izglītību un nenodrošinot pēctecību nākamajās izglītības pakāpēs, neradīsies jaunas problēmas?

Projekts jau ir tikai viens no instrumentiem, kas ir IZM un valdības rīcībā. Vēl vispārējās izglītības iestādēm ir projekts „Atbalsts izglītojamo individuālo kompetenču attīstībai”, kurā paredzēts atbalsts skolēnu zinātniski pētnieciskās darbības pilnveidei, dalībai mācību priekšmetu olimpiādēs un individuālo kompetenču attīstībai. Ir projekti par satura reformu vidējā profesionālajā izglītībā. Visiem šiem projektiem ir kopsaucējs – kompetence jeb lietpratība. Pieeja ir vienota un pēctecīga, ņemot vērā dažādas izglītības pakāpes, ieskaitot augstāko izglītību. Arī augstskolas prasa citādi sagatavotu skolas beidzēju, vienlaikus pārmaiņas notiek augstākās izglītības sistēmā. Būtība visās izglītības pakāpēs – zināšanas nav pašmērķis, bet kopā ar prasmēm nepieciešamais nosacījums, lai varētu attīstīt un veidot cilvēkus, kuri būtu spējīgi un gribīgi darboties. Šī Latvijā ir pirmā reize, kad saturs tiek pārskatīts pēctecīgi no 1,5 gadu vecuma līdz 12. klasei.

Vēlaties apgalvot, ka iepriekš tā vispār nav bijis?

Cilvēki vienmēr ir izmantojuši savas zināšanas un prasmes dažādos veidos, bet, laikam ejot, pieaug prasības pēc caurviju prasmēm. Augstskolu pārstāvji apgalvo, ka mūsdienās svarīgākā kompetence jeb lietpratība ir spēja mācīties patstāvīgi, uzņēmīgi –

“ Projekta ieviešanas atlikšana uz gadu dos šo iespēju runāt vairāk. Piekritu, ka visa atslēga ir skolotāji. Projekta cilvēkiem tieša saskare ir ar aptuveni trešo daļu no Latvijas skolotājiem, notiek darbs ar visu Latvijas skolu vadības komandām, bet vēlos uzticēties arī pārējiem skolotājiem, jo gan jau arī viņi vēlas un dara labu.

ka problēmu risināšana, kritiskā domāšana, sadarbības prasmes, un visi apgalvo arī, ka svarīgas ir digitālās prasmes. Daudzas skolas jau strādā kompetenču pieejas būtībā, bet svarīgi ir pārliecināt uzsvāru, lai tas nebūtu izņēmuma gadījums. To pieļauj jau esošais regulējums, bet vēlamies, lai tas kļūtu par normu, tādēļ vajadzīgi satura grozījumi, Ministru kabineta noteikumi jaunām vadlīnijām pirmsskolas izglītībai un jauniem standartiem pamatizglītībā un vidējā izglītībā. Protams, saprotam, ka likumi un standarti darbu nedarīs. Lai cik brīnišķīgi būtu normatīvie akti un mācību līdzekļi, programmas – tie paši nestrādās, tādēļ galvenajai pārmaiņai jānotiek cilvēku attieksmē, pieejā,

prasmēs, sapratnē, kā kopīgi veidot programmu bērnam.

Tradīcija, kas dominē kopš Humboltu Universitātes 19. gadsimtā, – cilvēkiem ir jāpielāgojas programmai. Pārmaiņu mērķis – lai programma tiktu pielāgota bērnu un jauniešu vajadzībām.

Ko, ievērojot patlaban panāktās vienošanās par grozījumiem Vispārējās izglītības likumā, projektā nāksies pilnveidot, pārstrādāt?

Vispārējās izglītības likuma grozījumi, kas pieņemti 2. lasījumā, atvērta projekta ieviešanas grafiku par vienu gadu. Tas bija kompromiss, jo ne visi ir pārliecināti, ka ir gatavi pārmaiņām.

Par valsts sekretāru sanāksmē izsludināto pirmsskolas izglītības vadlīniju projektu saņēmt daudz priekšlikumu tā pilnveidei, pamatizglītības un vidējās izglītības standarta projektu vēl nav!

Lai mācību saturs būtu saskaņots un pēctecīgs, lietām jānotiek secīgi. Vispirms bija jāsaņem deleģējums standartus izstrādāt un veidot tos atbilstīgi izvirzītajam mērķim, kas tagad būs panākts. Tikai tad regulējuma ietvaros iespējams virzīt standartu dokumentus un, kad standarti pieņemti, piedāvāt galversiju mācību priekšmetu programmām. Citādi mēs nostiprinām viedokli, ka viss ir noticis pa kluso un tagad atkal pa kluso kaut ko virzīs cauri.

Tad kāpēc par daudziem izglītības jomā nozīmīgiem normatīvajiem aktiem tradicionāli lemjam vasarā?

Piekritu, ka process vēl norit, piekritu arī Latvijas Izglītības un zinātnes darbinieku arodbiedrības nostājai, ka jaunus noteikumus pieņemt vasarā nav laba prakse. Tomēr par saturu pirms pašreizējās standarta versijas veidošanas tika plaši diskutēts. Varēsīm veikt lielāku izskaidrošanas darbu, nemainām mācību līdzekļu izstrādes grafiku. Tas nozīmē, ka sešgadnieki obligāti netiks ieskaitīti 1. klasē.

Radās priekšstats, ka sabiedrības viedokli un profesionāļu atzinumus par sešgadīgajiem bērniem 1. klasē IZM nerespektēja un galvenais bija politiskais mērķis.

2011. gadā pilotprojekta „Sešgadīgo izglītojamo mācību programmas ieviešanas aprobācija” atzinumā tika secināts, ka bērni šajā vecumā attīstās atšķirīgi un ir bērni, kuri arī sešu gadu vecumā var mācīties skolā. Sabiedrības vairākumam nav pienākuma iedziļināties dažādajos argumentos. Projekta vadlīnijās pirmsskolas posmu orientējam uz piecgadnieku, bet bija iebildumi, ka prasības ir par augstu.

“ Vidusskolā, 10.–12. klasē, izdarot kādu konkrētu izvēli, visi mācību priekšmeti tomēr ir jāapgūst vismaz pamatlīmenī. Līdzsvars ir jāatrod, un tie ir komplicēti izglītības programmā definējami jautājumi. Neatsakāmies arī no obligāti apgūstamajiem mācību priekšmetiem – latviešu valodas, matemātikas, svešvalodas, bet pieļaujam, ka visiem tie nav jāapgūst augstākajā līmenī.

Latvijā obligātā izglītība ir ar piecu gadu vecumu. Kas traucē dokumentus sakārtot tā, lai pēdējais mācību gads pirmsskolā tiktu ieskaitīts vispārējā izglītībā?

Nospēlēja racionālie argumenti pret emocionālajiem, neizdevās pārlautz dominējošo tendenci un runas par sešgadīgo sūtīšanu skolā. Centāmie diskursu mainīt, IZM sagatavotais priekšlikums bija atzīt sešgadnieku pašreizējo izglītošanu par 1. klases programmu. Nav pieņemami, ka 19 gados skolēns vēl atrodas skolas solā.

Tiek skandēts, ka cilvēkam mūsdienās ir jāamcās visu mūžu, tādēļ runas par to, ka jauniešiem 19 gados vairs nav vietas skolas solā, jauna cilvēka apziņa neveicinās vēlmi dzīves laikā izglīties...

Vidējās izglītības mērķis ir dziļāka to priekšmetu apguve, kuri jauniešiem būs nepieciešami tālākai izglītībai un karjerai, tāpēc vidusskolā jāļauj specializēties, saglabājot iespēju izvēlēties ne tikai vienas jomas priekšmetus, bet veidot individualizētu pieeju. Programmai jābūt pielāgotai cilvēkam, nevis otrādi.

Kā līdz šim trūka pirmsskolas izglītības posmā?

Caurviju prasmju – (kritiskās) domāšanas, sadarbības, līdzdalības. Diemžēl izglītības iestādēs dominējoša ir nomērāmu pamatprasmju attīstīšana, piemēram, vai zina tik un tik ciparu, burtu, vārdu utt.

grammu skolēnu vajadzībām

Attīstība, kad bērns apgūst pamatiemaņas, notiek no pirmsskolas līdz 3. klasei. Likuma grozījumos, kurus izskatīs 3. lasījuma, tiek pieļauts, ka 1. klasi bērni uzsāk sešu gadu vecumā un mācību gada laikā kļūst septiņgadīgi, bet tiek atcelts nosacījums, ka to vairs nedrīkst astoņu gadu vecumā. Līdz šim aptuveni 10 % mācības sāka astoņu gadu vecumā.

Kādi ir būtiskākie principi, par kuriem diskutē tālākā vecumposmā?

Piemēram, vai vidusskolā pieļaut izvēli apgūt mazāk mācību priekšmetu, bet dziļāk dažādos līmeņos. Arī par pašu līmeņu nosaukumiem notiek diskusijas, piemēram, mūsu redzējumā pamatlīmenis būtu jāapgūst visiem visos priekšmetos, optimālais līmenis un augstākā līmeņa priekšmetu apguve jau būtu orientēta uz tālāko studiju virzieniem.

Kā pielikumu vispārējās vidējās izglītības standartam veidojam izglītības paraugprogrammu, vienlaikus pieļaujot elastību, lai piedāvātu vairākus izvēles variantus, ne tikai eksakto un humanitāro virzienu. Vidusskolā, 10.–12. klasē, izdarot kādu konkrētu izvēli, visi mācību priekšmeti tomēr ir jāapgūst vismaz pamatlīmenī. Līdzsvaru ir jāatrod, un tie ir complicēti izglītības programmā definējami jautājumi. Neatsakāties arī no obligāti apgūstamajiem mācību priekšmetiem – latviešu valodas, matemātikas, svešvalodas, bet pieļaujam, ka visiem tie nav jāapgūst augstākajā līmenī. Kompromiss jāatrod arī eksāmenu ziņā.

Kā programmas tiks finansētas? Kā modelis „nauda seko skolēnam” tiks salāgots ar jauno saturu un pieeju? Kā veidosies skolotāju slodzes?

Jautājums par modeļa finansējumu ir plašāks nekā tikai satura jautājums, kas ir tieša projekta un VISC joma. Personīgi uzskatu, ka vidusskolā būtu jāfinansē programmas, nevis naudai jāseko skolēnam. Mans uzskats – modelis „nauda seko skolēnam” izkropļo sistēmu, bet pašreizējā politiskajā situācijā ir grūti un pat neiespējami lēmumu mainīt. Zinu, ka IZM izstrādā finansēšanas modeli.

Ja neko nemainīs finansēšanas kārtībā, tad arī saturu būs daudz grūtāk īstenot.

Pašreizējā ministrijas vadība to ļoti labi apzinās, tāpēc piedāvā un virza dažādus pedagogu atalgojuma modeļu uzlabojumus un pārveidojumus, bet tas viss saduras ar ļoti sarežģītu politisko arhipelāgu. Piekrītu, ka tie kontekstuāli ir ļoti svarīgi jautājumi. Kopumā bāzes finansējums pedagogu algām ir pārāk zems. Vēlams veikt izglītības satura izmaiņas pasaules līmenī, bet Latvijā

skolotāju algas joprojām ir viszemākās Eiropā. Tā ir dilemma, bet nevaru piedāvāt tam ātru risinājumu. Esam tik bagāti, cik esam.

Kāds ir to skolu arguments, kuras ir izstājušās no mācību pieejas aprobācijas procesa?

Neviena pilotskola nav izstājusies vai izteikusi vēlēšanos izstāties no aprobācijas procesa. Izņēmums ir Mālpils internātpamatskola, kuru šā gada 1. septembrī likvidē. Zinu, ka ne tikai 100 pilotskolas, bet arī citas izglītības iestādes, domājot par caurviju prasmēm un mācīšanos iedziļinoties, izmēģina alternatīvas metodes un pieeju. Tiek aprobēts arī datorikas pilotprojekts.

Kas tālāk notiks ar platformas „Start(IT)” – Latvijas Universitātes programmētāju un IT uzņēmumu speciālistu – izstrādāto datorikas programmu, kuru vairākās skolās aprobē jau trešo gadu? Nesenajā datorikas konferencē izskanēja daudz jautājumu un neapmierinātība, ka projekta „Skola 2030” šīs jomas ekspertu vadītājs Edgars Bajrūns nekomunicē ar Latvijas Informātikas skolotāju asociācijas pārstāvjiem.

Platformā „Start(IT)” veidoto datorikas programmu un saturu varēs izmantot arī turpmāk, bet, kad tā tapa, vēl nebija izstrādāts jaunais standarts. Tagad sasniedzamie rezultāti būs aprakstīti pamatizglītības standartā tehnoloģiju jomā un datorikā kā atsevišķā mācību priekšmetā. Projektam, veidojot jauno standartu, ir laba konkrēta sadarbība ar „Start(IT)” projekta īstenotājiem, šīs programmas izstrādātāji ir piedalījušies standarta pirmā varianta izstrādē.

Vai jaunais standarts no pašreizējā tik krasi atšķirsies?

Šajā jomā lielas atšķirības nesaskatu: būs atšķirīgi formulējumi, sasniedzamie rezultāti būs formulēti kompleksāki, t. i., jābūt gan zināšanām, gan prasmēm, gan attieksmei. Standarti, veicinot integrētāku satura apguvi, parādīs ciešāku starppriekšmetu saikni. Tas palīdzēs samazināt

“Lai cik brīnišķīgi būtu normatīvie akti un mācību līdzekļi, programmas – tie paši nestrādās, tādēļ galvenajai pārmaiņai jānotiek cilvēku attieksmē, pieejā, prasmēs, sapratnē, kā kopīgi veidot programmu bērnam.

“IZM iecere par sešgadīgo bērnu mācībām 1. klasē patlaban netiks īstenota, un jaunā satura ieviešana visās izglītības pakāpēs tiek atlikta par vienu mācību gadu, proti, pirmsskolas izglītības iestādēs jauno pieeju sāks īstenot 2019. gada 1. septembrī, 1., 4., 7. un 10. klasē – 2020. gada 1. septembrī, 2., 5., 8. un 11. klasē – 2021. gada 1. septembrī, bet 3., 6., 9. un 12. klasē – 2022. gada 1. septembrī.

satura pārklāšanos un sadrumstalotību, kas rodas arī standarta interpretēšanas un īstenošanas procesā.

Vai tad patlaban tas tā nav?

Diemžēl lielā daļā nav. Tehnoloģiju joma palīdzēs labāk integrēt sasniedzamos rezultātus.

„Start(IT)” programmas veidotāji šajā apstākli saskata risku – ja šo jomu mācīs skolotāji, kuriem pašiem nav izcilu zināšanu un prasmju: tehnoloģijas ietver ideju par datoru būvi, bet datorikas pamatā ir programmēšana.

Tam negribu piekrist, jo tehnoloģijas ir par lietu veidošanu, inženieru domāšanas pieeju. Programmēšana arī ir lieta – kā mēs veidojam algoritmu, lai darbinātu lietas. Līdz šim konkrētu priekšmetu skolotāji maz lasīja citu priekšmetu standartus. Integrācijas jēga ir ietvert radniecīgus vai tuvus mācību priekšmetus, piemēram, par atoma uzbūvi māca vismaz trīs mācību priekšmetos, tādēļ jāpanāk, lai rastos kopsakarības par sasniedzamo rezultātu.

Savukārt skolotāji no projekta komandas gaida, ka sakārtosiet saturu tā, lai viņiem nav jānodarbojas ar pašdarbību un jāmēģina izprast, kuras tēmas kuros mācību priekšmetos jāsavieno, lai sasniegtu izvirzīto rezultātu.

Projektā top mācību priekšmetu programmas, dokumenti, kas rāda ieašanu soli pa solim, bet kolēģiem savstarpēji tomēr būs jārunā, un nevar gaidīt detalizētas instrukcijas.

Galvenie satura īstenotāji būs skolotāji, un nevar gaidīt, ka viņi visi uzreiz kļūst citādi un mainīsies tieši tajā virzienā, kā iecerējuši projekta eksperti. Varbūt jādodom arī par to, kā ar skolotājiem sarunājas, kā skaidro jauno pieeju?

Projekta ieviešanas atlikšana uz gadu dos šo iespēju runāt vairāk. Piekrītu, ka visa atslēga ir skolotāji. Projekta cilvēkiem tieša saskare ir ar aptuveni trešo daļu no Latvijas skolotājiem, notiek darbs ar visu Latvijas skolu vadības komandām, bet vēlos uzticēties arī pārējiem skolotājiem, jo gan jau arī viņi vēlas un dara labu. Negribētu, ka projekta komanda kļūtu par praviešiem un visiem stāstītu, kā jādzīvo. Jāpanāk, ka cilvēki saprot ideju un mērķi. Ja to pieņems, tad iespēju robežās sāks atbrīvot radošo enerģiju un meklēs veidus, kā to īstenot. Atklās paši savas metodes, kuras projektā pat nepiedāvājam.

Esmu dzirdējusi skolotāju viedokļus, ka viņi ir tie, kas dalās ar savām idejām, pieredzi, bet projekta ekspertu pienesums ir pieticīgs, arī atgriezeniskās saites bieži vien neesot.

Tās ir divas galējības, bet tā nedrīkst būt. Paradigmas maiņa skolotāju izglītībā notika jau 90. gadu vidū, piemēram, darbu mazās grupās skolotāji jau ir pieredzuši. Eksperti strādā ar pieredzējušiem skolotājiem, un viņu pieeja ir aicināt skolotājus uz viņu pieredzē uzkrāto paskatīties no cita skatpunkta, šo pieredzi izmantot ar citām pieejas meto-

“Personīgi uzskatu, ka vidusskolā būtu jāfinansē programmas, nevis naudai jāseko skolēnam. Mans uzskats – modelis „nauda seko skolēnam” izkropļo sistēmu, bet pašreizējā politiskajā situācijā ir grūti un pat neiespējami lēmumu mainīt. Zinu, ka IZM izstrādā finansēšanas modeli.

dēm. Skolotāji un arī eksperti ir dažādi. Ja skolotājs redz atšķirīgu veidu, kā panākt rezultātu, tā ir veiksmē.

Par valodas jomu. Piemēram, Igaunijā dzimtā valoda ir atsevišķa joma un ir divu līmeņu eksāmeni – igauņu kā dzimtās valodas un svešvalodas lietotājiem. Kāpēc Latvijā no šādās pieejas atsakās? Arī par dalītu matemātikas eksāmenu tiek runāts gadiem, bet rīcība neseko. Kāpēc?

Priecāšos, ja šī saruna laikrakstā palīdzēs notikt izmaiņām. Piekrītu, ka patlaban vienāda centralizētais eksāmens matemātikā nav īsti piemērots ne profesionālo skolu audzēkņiem, ne Rīgas Valsts 1. ģimnāzijas skolēniem, jo nav adekvāts risinājums 21. gadsimtam. Jaunajā standartā paredzam vidējā posmā arī matemātikā apgūt vairākos atšķirīgos līmeņos: pamata, optimālajā un augstākajā. Lai gan matemātika būs obligāts mācību priekšmets visiem, būs iespēja kārtot atšķirīga līmeņa eksāmenus. Līdzīgs princips būs dabaszinātnēs, tehnoloģijās, svešvalodās.

Ar latviešu valodu ir sarežģītāk. Patlaban joprojām ir atšķirīgs valsts valodas pārbaudījums, beidzot mazākumtautību skolas 9. klasi, toties, beidzot vidusskolu, visiem prasības ir vienādas, jo ir ļoti svarīgi, ka mēs visus jauniešus pilnvērtīgi sagatavojam mācībām augstskolā latviešu valodā.

Jaunieši no cittautiešu ģimenēm atzīst, ka valodu ir jāsāk apgūt jau pirmskolā. Tie, kuri atradušies latviešu valodas vidē kopš mazotnes, valodu apguvusi pašsaprotami, savukārt tie, kuriem šādas iespējas nav bijis, saskaras ar grūtībām.

Varu atbildēt kā eksperts. Latvijā skolai ir jābūt vienotai, vien cittautiešiem ir jābūt iespējai apgūt arī savu dzimto valodu un kultūru. Nevajadzētu turpināt izglītības sistēmu dalīt divās paralēlās pasaulēs. Arvien vairāk bērnu aug ģimenēs, kur vecākiem ir atšķirīga tautība, tāpēc latviešu kā valsts valodai ir jābūt kopējās komunikācijas un identitātes līdzeklim. Izglītības telpā ir jāvalda valsts – latviešu – valodai.

Svarīgi ir latviešu valodas lomu nesamazināt.

Gribu kļiedēt mītu, ka latviešu valodu mācīs tāpat kā svešvalodu. Standartā tas netiek paredzēts, bet ir dalījums – atsevišķi valsts valodai, svešvalodai un mazākumtautību valodai. Atvērts jautājums ir par eksāmenu prasībām 2022./2023. mācību gadā.

Projekta komanda izstrādās 20 diagnostikas pārbaudījumu, sākot ar 1. klasi, un trīs eksāmenu eksakto zinātņu jomā. Par pārējiem valsts pārbaudes darbiem joprojām ir atbildīgi VISC speciālisti. ■

Skolu muzeju nākotne – katra atbildība

IK DAIGA KĻANSKA

Dzīvojot, strādājot un mācoties 21. gadsimtā, jāapzinās – kaut gan jaunās paaudzes skolēni skolas, novada un ģimenes vērtības uzver citādāk, viņi par šīm vērtībām izrāda patiesu un dziļu interesi, tāpēc arī skolas muzejam jāmainās, jāiet laikam līdzī. Jaunā kompetenču izglītība ļauj un piedāvā katram pedagogam un skolēnam meklēt jaunus ceļus, kā interesanti un saistoši skolas muzeja krājumu izmantot mācību procesā un ārpus skolas pasākumos. Sarunā par skolas muzeju nozīmīgumu un nākotni piedalās Valmieras ģimnāzijas vēstures skolotāja, skolas muzeja vadītāja, arī Skolu muzeju biedrības valdes priekšsēdētāja **Ineta Amoliņa**, Rīgas interešu izglītības metodiskā centra skolu vēstures muzeju metodiskās apvienības vadītāja **Zinaida Soboleva**, Kultūras ministrijas Kultūrpolitikas departamenta Muzeju nodaļas vadītājs **Jānis Garjāns**, Rīgas Valsts vācu ģimnāzijas vēstures skolotājs, muzeja pedagogs **Māris Zvaigzne**, Luda Bērziņa piemiņas fonda valdes locekle, projektu vadītāja **Anita Šmite** un Rīgas Juglas vidusskolas muzeja vadītāja **Aira Broka**.

Ko patlaban darāt skolu muzejos, un kāda ir to loma mācību procesā?

Z. S.: Kad mēs pagājušā gadsimta 90. gados atjaunojām Skolu muzeju biedrību, skolu muzejs aptvēra visu – pētīja novadu, pilsētu, ciema vēsturi, bet galvenais akcents tika likts uz to, kādi cilvēki veidoja Latvijas vēsturi. Mēs strādājām tā, lai apzināti veidotu skolas un valsts patriotismu. Izglītības un zinātnes ministrija (IZM) izvirzīja nosacījumu, ka skolu muzejiem piešķirt naudu var tikai tad, ja tie piedalīsies skatēs. Un tā mēs vairākos tematiskajos virzienos skatēs piedalījāmies. Pateicoties J. Garjānam, mēs sākām veidot kursu skolu muzejniekiem par to, kā jāveido muzeja krājums, kā pētīt materiālus. Domājām par skolēnu iesaisti un izaugsmi.

Bet šodien ir jāiet citādāk. IZM atsakās finansēt skolu muzeju darbību un uzskata, ka muzejs nav interešu izglītība. Bet mums visus skolu muzejus vada skolēnu padomes – tie ir skolēni, kas strādā skolu muzejos. Tur ir gidu darbs, skolas vēstures pētniecība, novadu projekti. Bet izrādās, ka vārds „muzejs” izslēdz interešu izglītību.

I. A.: Skolu muzeju biedrības sākums ir 20. gadsimta 20. gadi, kad šo kustību aizsāka Jānis Greste. Un tad, kad nāca atmoda, 90. gadi, kad vēlējamies, lai skolas aktīvi darbojas, mēs nepadomājām par 20. gadsimta izskaņu, kad nosaukums bija nevis jāpieņem, kā ierasts vēsturiski, bet jāizdomā cits. Taču mums šis vārds ļoti patika, jo gribējām sevi uzskatīt par J. Grestes ideju turpinātājiem. Un es pieļāuju domu, ka J. Greste ar savu domāšanu un praktisko pie-

ēju dažās idejās jau bija 21. gadsimta un pat 22. gadsimta cilvēks. Uz ko tiks balstīta šābrīža kompetenču izglītība? Tikai uz praktiskumu – uz to, ka bērns ir spējīgs reāli darboties.

Kādreiz, padomju laikos un 90. gados, nebija telpu skolu muzejiem, krājumi tika glabāti slēgtās kastēs un plauktos, tika piedāvātas nelielas telpas pagrabstāvā un bēniņos. Bet arī pašlaik skolu muzeji nevar kļūt par profesionāliem muzejiem, jo fiziski to nevar izdarīt mazās slodzes un atalgojuma dēļ. Tā kā nevaram iziet oficiālu valsts akreditāciju, uz vārdu „muzejs” mēs nemaz nevaram pretendēt.

Runājot par mūsu atalgojumu... Aptuveni pirms 10 gadiem jauno profesiju reģistrā iekļāvām profesiju „muzeja pedagogs”, bet tas līdz galam nenostādāja. Mēs to paredzējām kā jaunu likmi, bet patiesībā skolai bija jāreķinās ar savu iekšējo naudu, kuras vienmēr bija par maz. Skolās piedāvā pulciņa nodarbības vai fakultatīvu stundas. Savukārt lielie muzeji šo lietu uztvēra ļoti pozitīvi, piemēram, Valmieras muzejā ienāca speciālists muzeja pedagogs. Viņam pat bija jāiegūst pedagogiskā izglītība.

Ikdienā būtiskākais ir tas, ka muzejniekiem šajā situācijā ir jāatrod sava vieta: mēs nevaram būt akreditēti muzeji, jo prasības ir pārāk augstas, bet vienlaikus mums ir jābūt sava veida uzskaitē, jāveido krājuma apraksts, jo haosa nevar strādāt.

M. Z.: Es domāju, ka, neskatoties ne uz ko, pamatskolās skolu muzeji saglabāsies, jo tradīcija ir bijusi ļoti spēcīga, attīstība ir notikusi.

Skolas muzejs faktiski nāk palīgā tādai fundamentālai lietai, ko mēs saucam par patriotisko un pilsonisko audzināšanu. Un tas var notikt, atklāti sakot, tikai skolā, mazākā mērā – lielajos muzejos. Latvijas vēsturi ļoti pārskatāmā veidā var aplūkot tieši skolas muzejā, turklāt krājumu izmantojam mācību procesā.

Jā, mēs saskaramies tagad ar jautājumu, vai par šo darbu maksās vai ne, tomēr krājuma veidošanā un muzeja darbības nodrošināšanā tiek ieguldīts ļoti liels darbs. Es piekritu, ka interešu izglītības elements skolu muzeju darbībā parādās. Vienalga, kā mēs to nosaucam – muzeja pulciņš vai muzeja padome, bet šo aktīvo skolēnu pulciņš ir gatavs pētīt, rakstīt, vadīt, organizēt, veidot ekspozīciju. Viņi iegūst milzīgu pieredzi. Tur ir arī karjeras izglītības aspekts.

A. Š.: Ārkārtīgi svarīgi ir tas, ka skolu muzeji, piemēram, veic arī zinātniski pētniecisko darbību. M. Zvaigznes vadībā skolēni veic ārkārtīgi nozīmīgu zinātniski pētniecisko darbību; arī Rīgas Valsts 2. ģimnāzijas skolēni uzrakstīja grāmatu par savas skolas vēsturi, un viņi nav vienīgie.

M. Z.: Piebildīšu, ka skolas muzeja krājumu skolēni izmanto arī zinātniski pētnieciskajiem

FOTO: Daiga Kļanska

Sarunas dalībnieki Rīgas Valsts vācu ģimnāzijas atjaunotajā auditorijā: 1. rindā (no kreisās) Ineta Amoliņa, Māris Zvaigzne, Zinaida Soboleva, 2. rindā (no kreisās) Aira Broka, Anita Šmite, Jānis Garjāns.

darbiem. Mums ir digitālais almanahs, kurā apkopoti skolēnu zinātniski pētnieciskie darbi par skolas vēsturi laika posmā no 2012. gada līdz 2017. gadam.

Z. S.: Es domāju, ka būtu liela mulķība, ja vārds „muzejs” traucētu attīstīt šo darbu, turklāt pēc mūsu starptautiskās konferences Rīgā esam saņēmuši lūgumu mūsu skolu muzeju pieredzi nodot arī Polijai, Lietuvai un Igaunijai.

I. A.: Skolēnu zinātniski pētnieciskā darbība patiešām ir pamatīga, piemēram, aktuāla tēma bija Baltijas ceļš, un bērni izveidoja materiālu „Skolotāji Baltijas ceļā”; Latvijas simtgade – un bērni izveido materiālus par pirmo skolas direktoru, iegūst unikālus dokumentus, paši piesakās braukt uz arhīviem, grib pētīt.

Z. S.: Un vēl – mazākumtautību integrācijai ir iztērēta liela nauda, bet mēs, Rīgas skolu muzeji, visi esam ciemojušies viens pie otra, analizējuši viens otra darbu un visi runājam valsts valodā, sadarbojamies, kopīgi organizējam pasākumus. Mēs visi piederam Latvijai. Katrā ziņā bērni jautājumu par piederību skolai un valstij var pacelt daudz augstāk, nekā mēs domājam.

J. G.: Man ir bijusi neliela sadarbība ar Skolu muzeju biedrību, un es vienmēr esmu priecājies par pedagogu lielo pašiniciatīvu. Vienlaikus arvien esmu paudis savu uzskatu, ka tas, ko skolā darāt ar audzēkņiem, liekot būt pētniekiem, lēmuma pieņēmējiem, patiešām ir virzīts uz personības, pilsonības stājas stimulēšanu – jo muzejs nedrīkst būt pašmērķis, bet līdzeklis. Ja jūs skolu muzeju darbību protat veidot kā līdzekli bērnu attīstībai, viss ir kārtībā, un – pasarg, Dieš! – to zaudēt.

Mēs piekritām piedalīties mācību programmas veidošanā muzeju pedagogiem, jo gribējām skaidrot, ko patiesībā nozīmē muzejs. Mums ir Muzeju likums, kur 7. panta 2. daļā ir minētas trīs muzeja pamatfunkcijas: muzeja krājuma komplektēšana, dokumentēšana saglabāšana un pieeja-

mība (mēs nedrīkstam krāt visu, kas mums šķiet interesants; tas ir krājuma darbs); jāsaprot materiāla vērtība, muzeja pētnieciskais darbs; kad esam apzinājuši mantojumu, notiek pamatkomunikācija ar sabiedrību (ekspozīcijas, pētnieciskie darbi u. c.). Tāpēc par skolu muzejiem nevaram runāt kā par profesionāliem muzejiem. 2018. gada 1. janvārī Muzeju likumā spēkā stājās jauns pants „Informācija par kultūrvēsturiskā mantojuma objektiem”, kurā ir noteikts, ka var pastāvēt darbība, ar kuru pilda tikai kādu no muzeja funkcijām, piemēram, pētniecības centrs, krātuve, izstāde utt.

Katram muzejam ir jābūt virsmērķim, kāpēc šis muzejs vispār pastāv. Tā mēs definējam muzeja unikalitāti. Es gribētu skolu muzejus aicināt nekļūt vienveidīgiem – arī skolas muzejam ir jāatrod sava unikalitāte.

Šajā situācijā mums der paskatīties no tiesiskā regulējuma aspekta, bet nepieļaut, ka reizē ar netīro ūdeni no vannas tiek izliets arī vērtīgais – tradīcijas. Es neticu, ka pragmatisku apstākļu dēļ skolu muzeju tradīcija tiks izskausta. Kultūras ministrija nevar finansēt vai izdot saistošus lēmumus, bet mēs varam profesionāli atbalstīt ar izglītības iespējām. Novadiem būtu jāpaskatās muzeju pārklājums. Būtu labi, ka skolu muzeji sadarbotos ar pašvaldību muzejiem, savukārt tur, kur nav pašvaldības muzeja, skolas muzeja misija un darbības sfēra varbūt varētu paplašināties, un tas atkal būtu individuāls gadījums.

Jaunums likumā ir arī tas, ka pašvaldību muzeji var iegūt reģionālā muzeja statusu, tātad to ietekmes sfēra paplašinās. Tad metodiskā sadarbība ar nemuzejiem, mantojuma centriem varētu būt viens no līdzekļiem, kādā veidā darbu padarīt profesionālāku, kvalitatīvāku un efektīvāku.

M. Z.: Skolu muzejos ir milzīgas rezerves. Lielie muzeji dod lielo ainu, bet detaļas sniedz skolas muzeji. Te ir tā praktiskā puse: te notiek paaudžu sasaiste, jo mu-

zejs ir svarīgs tiem, kuru dzīve ir saistīta ar skolu, – absolventiem, pedagogiem, skolēniem. Viņiem ir svarīgi aptaustīt fotogrāfijas, dalīties stāstos.

Manuprāt, mums sava pozīcija ir jānoformulē un jādokumentē, un, balstoties uz Muzeju likumu un Izglītības likuma normām, ir jāpiedāvā skolu muzeju nākotnes redzējums, ieskaitot finansēšanas modeli.

J. G.: Pašiem ir jāiet pie cilvēkiem. Ar to vien, ka darām zināmu – pie mums var atnākt un kaut ko apskatīt, ir par maz. Tas ir jādara spilgti, interesanti un tā, lai pamana milzīgajā informācijas gūzmā.

M. Z.: Jā, mēs piedalāmies muzeju naktī, un cilvēki uz skolu nāk arvien vairāk. Pat potenciālie 7. klases skolēni: viņi apskatās, kā izskatās, kāda ir skolas vēsture, ka te ir interesanti. Tā arī ir skolu muzeju praktiskā puse.

M. Z.: Skolu muzeji patlaban ļoti labi atbilst šābrīža izglītības pārmaiņām. Dažreiz dzirdu izteiksmus, ka skolēni nezina vēsturi. Bet jautājums ir par to, kā šīs zināšanas panākt organiski, bez „sma-dzeņu skalošanas”. Te ir iespēja – praktiski piemēri un praktiska darbošanās skolu muzejos kompetenču izglītības ietvaros.

Kā jūs digitalizējat savu krājumu, ko ar to ieguvāt, kā digitalizācija paplašina muzeja pieejamību?

A. B.: Mēs tagad, uz Rīgas Juglas vidusskolas 50 gadu jubileju, visu sākām no pilnīgas nulles. Lai iegūtu brīvāku telpu, nolēmām visas fotogrāfijas digitalizēt. Tās būs apskatāmas vienotajā sistēmā „E-skola”. Tā kā muzeja telpā noris arī semināri un tiek uzņemti viesi, atbrīvot telpu bija primārais. Bet paši foto oriģināli stāv atsevišķā telpā.

J. G.: Ekspozīcija vienmēr ir muzeja pētnieciskā darba rezultāts. Laba ekspozīcija ir īpašs stāsts, kuru jūs kādu laiku rādāt. Nav jārada viss krājums. Un ar laiku ir jādomā, vai stāsts vēl spēj uzrunāt šābrīža apmeklētājus. ■

Datorika ir pamats visam, un program

IK ILZE BRINKMANE

„Datorika ir pamats daudzām jomām,” norāda Latvijas Universitātes (LU) Datorikas fakultātes dekan uzrunājot klātesošos, kas 7. jūnijā LU Lielajā aula bija pulcējušies konferencē „Datorikas apguve skolās – pieredze un izaicinājumi”. Vairākos lasījumos un diskusijās tika mēģināts noskaidrot jau paveikto un plānoto skolēnu un skolotāju digitālās kompetences attīstībā.

Dati ir mūsdienu nākotnes nafta

Profesors G. Arnicāns atgādina, ka 1996. gadā Igaunijā pirmo reizi nodemonstrēja, kā strādā dinamiskais internets, un zinātnieki prognozēja, kādas prasmes būs nepieciešamas pēc 20 gadiem, piemēram, ikvienam cilvēkam vajadzēs prast dažās minūtēs internetā atrast nepieciešamo informāciju, to izprast, loģiski un strukturēti sakārtot un 15–20 minūšu laikā uzrakstīt kvalitatīvu materiālu par jebkuru tematiku.

“Politikā nāk un iet, pieņem tādus vai citādus lēmumus, bet skolas un skolēni bija, ir un būs, un skolotājiem ir jāstrādā ļoti gudri, lai veidotu jauno paaudzi, kas būs īsteni Latvijas patrioti un rūpēsies par tās attīstību un izaugsmi, nevis veidotu vāji apmācītu un viegli vadāmu sabiedrību, kas dzīvo vienai dienai...”

Patlaban, 2018. gadā, profesors G. Arnicāns iesaka visiem skolā apgūt eksaktās zinātnes, lai attīstītu strukturālo domāšanu, bet skolotāju uzdevums būtu visiem iemācīt programēšanas pamatus – algoritmus, darbošanos ar jēdzieniem, datu pārvietošanas principus. „Svarīgi ir mācēt saskatīt lietu struktūru – kā tās veidotas, kā atsevišķi komponenti veido konkrētu sistēmu. Kad tas apgūts, jāzina, ka dabā procesi atkārtojas un ka pastāv cikliskums. Dati ir mūsdienu nākotnes nafta, kas darbinās visu pasauli, tādēļ ar datiem jāprot strādāt. Skolā ir jāiemāca, kur datus atrast un kā tos apstrādāt ar dažādu programmu palīdzību. Otra lieta – kā salikt kopā dzelzīs jeb tehnoloģijas. Var

“Dati ir mūsdienu nākotnes nafta, kas darbinās visu pasauli, tādēļ jāprot ar datiem strādāt. Skolā ir jāiemāca, kur datus atrast un kā tos apstrādāt ar dažādu programmu palīdzību.

sākt ar lego klucīšiem un robotu izveidi. Šis iemaņas var sākt apgūt jau 1. klasē. Nākotnē jebkurā jomā būs nepieciešams daudz ko salikt kopā un atrast interesantus risinājumus,” uzsver LU Datorikas fakultātes dekan. Lai gan valstī izstrādā noteiktu izglītības standartu un mācību programmu, liela nozīme ir daudzveidībai, tādēļ viņš mudina skolotājus atrast savas stiprās puses, kuras tālāk iemācīt skolēniem, lai viņi ar interesi to apgūtu.

Tehnoloģijas un digitālās caurviju prasmes

Valsts izglītības satura centra (VISC) Vispārējās izglītības satura nodrošinājuma nodaļas vadītājas vietniece **Liene Zeile** atzina, ka jau 2014. gadā nozares speciālisti – starptautiskā uzņēmuma „Accenture” Latvijas filiāles vadītājs Maksims Jegorovs sadarbībā ar Latvijas Informātikas skolotāju asociāciju (LISA), kuru patlaban vada Dr. dat. Viesturs Vēzis, bet tolaik vadīja Oskars Lūsis, – Izglītības un zinātnes ministrijai iesniedza priekšlikumus vispārējās izglītības pilnveidei un norādīja uz galvenajiem izaicinājumiem izglītības saturā saistībā ar digitālajām prasmēm. Viens no tiem – pāreja uz agrināku digitālo kompetenču veidošanu, meklējot atbilstīgus metodiskās pieejas un mācīšanās paņēmienus.

Ideju un ieceru gan reāli atbalstīja tikai IT nozares uzņēmēji, un divus pēdējos gadus nodibinājums „IT fonds” finansē un koordinē mācību programmas un metodisko materiālu izveidi, īsteno pedagogu profesionālo pilnveidi un uztur platformu „Start(IT)”, lai materiāli būtu pieejami visiem Latvijas skolēniem un skolotājiem. To, ka projekts „Start(IT)” izrādījies veiksmīgs, apliecina izstrādātās programmas triju gadu aprobācijā iesaistīto skolu atsauksmes.

Pozitīvi ir novērtēta pāreja no līdzšinējās prakses, kuru raksturo tendence apgūt IKT lietošanu un izmantošanu citu mācību priekšmetu apgūvē, uz algoritmiskās domāšanas attīstīšanu, programēšanas un citu datorikas nozarei specifisku jautājumu apguvi. Pierādījies, ka ar katru nākamo klasi arvien vairāk tiek attīstītas spējas skolēnam pašam veidot digitālo vidi.

Kopš 2017. gada 18. augusta

publiski ir pieejami VISC projektā „Skola 2030” izstrādātie skolēniem sasniedzamie rezultāti tehnoloģiju jomā, kurā iekļauta arī datorika. Projektā „Skola 2030” iesaistītie eksperti piedāvā atkal savu skatījumu, kā ikviens skolēns varēs apgūt digitālās prasmes. Paredzēts, ka obligātā mācību satura ietvarā tādā mācību jomā kā tehnoloģijas skolēni apgūs digitālās caurviju prasmes.

L. Zeilei nācās aizstāt arī VISC vadītāju Guntaru Catlaku un projekta „Skola 2030” mācību satura ieviešanas vadītāju Zani Oliņu, jo par iecerēto izglītības reformu un kompetencēs balstītā mācību satura ieviešanas gaitu paralēli notika diskusijas arī Saeimā.

„Visu mācību priekšmetu skolotājiem ir jāstrādā tā, lai skolēniem tiktu veidota digitālā caurviju prasme. Joprojām ir atšķirīgi viedokļi, vai datorika būtu attiecināma uz tehnoloģiju vai matemātikas jomu. Nedaudz ieskicēšu, kāpēc tomēr nolēma datoriku iekļaut tehnoloģiju jomā. Mūsdienu skolēnam tiek iedots ļoti daudz zināšanu, izpratne par dažādām lietām, iedots daudz instrumentu, bet jāsecina, ka vairāk tikai instrumentu pēc, jo skolēni šīs zināšanas un instrumentus ne īpaši labi prot izmantot. Lai stiprinātu inženierzinātnisko domāšanu, ir izveidota atsevišķa mācību joma – tehnoloģijas,” stāsta VISC pārstāve, atklājot, ka jaunais mācību modulis „Dizains un tehnoloģijas” nomaina līdzšinējo „Mājturība un tehnoloģijas”, bet būs arī tādi mācību priekšmeti kā datorika un inženierzinības. „Tehnoloģiju mācību jomas mērķis iekļauj arī digitālos risinājumus, un ceram, ka datorika varēs palielināt inženierzinātņu izglītības uzsākšanu; ar to patlaban Latvijā ir vāji. Atšķirībā no iepriekšējiem projektiem šī visaptverošā reforma ir raksturīga ar to, ka mēs domājam, kā skolēnu prasmes, to vidū arī digitālās, attīstīsies vecumposmā no pieciem līdz 18 gadiem. Mūsu mērķis ir salikt kopā šīs prasmes un paskatīties, kā meklēt labākus pedagoģiskos risinājumus, lai svarīgās 21. gadsimta prasmes skolēniem attīstītos pakāpeniski,

“Lai gan valstī izstrādā noteiktu izglītības standartu un mācību programmu, liela nozīme ir daudzveidībai, tādēļ viņš mudina skolotājus atrast savas stiprās puses, kuras tālāk iemācīt skolēniem, lai viņi ar interesi to apgūtu.

dažādu mācību priekšmetu skolotājiem sadarbojoties.”

VISC pārstāve norāda, ka skolas joprojām var izvēlēties, vai datoriku 1.–3. klasei mācīt kā atsevišķu priekšmetu vai integrēti. Par vidējās izglītības modeli vēl esot dažādas diskusijas, bet, veidojot 11.–12. klases saturu, kad paredzēti izvēles moduļi, tiek ceļoti uz sadarbību ar nozares speciālistiem, lai ikviens skolēns savu izvēlēto priekšmetu varētu apgūt.

„Skolotāju piedāvājumiem uzdevumiem jābūt jēgpilniem, lai skolēni iegūtu nepieciešamo pieredzi. Daudzi skolotāji var iebilst, ka tā jau strādā, taču vēlos uzsvērt, ka reforma nav par saturu, bet par pieeju. Ceru, ka mūsu kopīgais izaicinājums ir mērķtiecīgi to ieviest katrā skolā, lai vecākiem nav jāuztraucas, vai izvēlētajā skolā būs skolotājs, kurš varēs atrast un attīstīt bērna stiprās puses. Projekts „Skola 2030” piedāvā pieeju „mācīties iedziļinoties”, kad katrs skolēns un skolotājs zina, kāds ir dienas vai projekta sasniedzamais rezultāts; tiek piedāvāti jēgpilni uzdevumi, atbalsts uzdevumu veikšanā; skolēns saņem nepārtrauktu atgriezenisko saiti, nevis vērtējumu atzīmēs, un skolēni domā par savu mācību procesu, par to, kā viņi ir nonākuši līdz rezultātam, piemēram, skolēns spēj praktiski radīt sev un sabiedrībai vajadzīgus risinājumus (produkti, pakalpojumi, informācija, vide), to vidū digitālus risinājumus,” lieko ideju vēlreiz atgādina L. Zeile.

Joprojām daudz neskaidrību

Konferences dalībnieki tika aicināti uzdot jautājumus, uz kuriem atbildēja VISC Vispārējās izglītības satura nodrošinājuma nodaļas vadītājas vietniece L. Zeile.

Iepriekšējie runātāji uzsvera, ka datorika ir ļoti strauji augoša zinātnes nozare un tā visciešāk ir saistīta ar matemātiku, bet VISC piedāvātajā projektā datorika ir pielipināta pie mājturības. Kāpēc?

Neuzskatu, ka kaut kas ir pielipināts. Šādā veidā mēs stiprinām nozari, kas saucas „Inženierzinības”.

Kas slēpjas zem jēdziena „inženierzinības” 7.–9. klasē?

Mācību moduli „Inženierzinības” ir paredzēti sasniedzamie rezultāti – skolēns no idejas, saskatītās vajadzības nonāk līdz produktam, izmantojot arī digitālus rīkus.

Vai Latvijā nākotnē būs vajadzīga arī izglītība vai pietiks ar kompetencēm?

Ja strādāsim visi kopā, tad izglītība būs nepieciešama.

Kāda izglītība būs nepieciešama skolotājam, kas mācīs inženierzinības?

Neplānojam veidot un ražot

šādus skolotājus, bet atkarībā no izvēlēta sasniedzamā rezultāta moduli varēs mācīt dabaszinātņu, datorikas vai dizaina un tehnoloģiju skolotāji, ja viņi sevi saskatīs šo iespēju. Nākotnē skolotājam būs jāvar pasniegt vairākus mācību priekšmetus atkarībā no skolas lieluma, specifikas utt.

Kā varam īstenot reformu bez tehniskā aprīkojuma? Varbūt Latvijai šajā ziņā jāmācās no Igaunijas, kur visas skolas ir nodrošinātas ar nepieciešamajām tehnoloģijām?

“Darba grupa, veidojot jauno saturu datorikai, ievēroja principu, ka vispirms skolēni apgūst un nostiprina nepieciešamās zināšanas, iemaņas un prasmes, bet iegūto kompetenci (lietpratību) pierāda, izstrādājot atbilstīgus ar reālo dzīvi saistītus mācību projektus vairāku mācību stundu garumā, kā piemēru demonstrējot nelielas programmatūras izstrādes dzīves ciklu.

Pēc pašreizējās likumdošanas un situācijas Latvijā – skolu ar mācību līdzekļiem nodrošina dibinātājs – pašvaldība. Ja notiks izmaiņas un skolu dibinātājs būs valsts, tad varētu atbildēt uz šo jautājumu. Iesaku vērsties pie pašvaldības un atgādināt, ka nevarat sasniegt standartā noteiktos sasniedzamos rezultātus tādēļ, ka trūkst aprīkojuma.

Vai skolu, piemēram, pilot-skolas, kas jau trešo gadu aprobē datorikas saturu, kompetencē būs lemt, ko darīt tālāk?

Atbilde ir atkarīga no tā, kādu lēmumu pieņems Saeima un valdība. Datorika ir un būs skolās, kuras to vēlas. Reformā ir paredzēts, ka datorika būs jāiemāca visās skolās, un jācer, ka tehnoloģiskais risinājums radīsies.

Arī spēkā esošajā likumdošanā ir paredzēts, ka jebkura skola var veidot savas izglītības programmas vai izdarīt izmaiņas jau esošajās licencētajās izglītības programmās, piemēram, lai datorika izglītības programmā būtu kā

mēšana jāapgūst visiem

atsevišķs mācību priekšmets, veicama šādas darbības:

- ◆ datorikas mācību priekšmeta standarta saskaņošana VISC;
- ◆ skolas rīkojums par izmaiņām izglītības programmā;
- ◆ izglītības programmas saskaņošana Izglītības kvalitātes valsts dienestā.

Skolas izglītības programmā rindiņas „Informātika” vietā veidojam divas rindiņas: „Datorika” un „Informātika”. 1., 2., 3., 4., 8. un 9. klasē ir mācību priekšmets „Datorika” – ar paskaidrojumu, ka tas tiek realizēts saskaņā ar saskaņoto standartu, bet 5., 6. un 7. klasē tiek realizēta informātika – ar piezīmi, ka tā tiek realizēta saskaņā ar saskaņoto standartu un Ministru kabineta noteikumu Nr. 468 „Noteikumi par valsts pamatzglītības standartu, pamatzglītības mācību priekšmetu standartiem un pamatzglītības programmu paraugiem” 7. pielikumu. Izglītības programmā katrai klasei kopējais stundu skaits nedēļā nedrīkst pārsniegt maksimāli pieļaujamo.

Kāpēc projekta „Skola 2030” tehnoloģiju jomas ekspertu vadītājs Edgars Bajaruns nav atbildējis uz LISA iesūtītajiem priekšlikumiem un nenotiek sarunas?

Neesmu par to informēta, bet varu to viņam jautāt un atgādināt.

„Start(IT)” – viens no 12 labākajiem izglītības projektiem pasaulē

Projekta „Kompetenču pieeja izglītības saturā” eksperti tehnoloģiju jomā līdz šim nav atklājuši savu izstrādāto saturu un stundu

“ Skolotāju piedāvātajiem uzdevumiem jābūt jēgpilniem, lai skolēni iegūtu nepieciešamo pieredzi. Daudzi skolotāji var iebilst, ka tā jau strādā, taču vēlos uzsvērt, ka reforma nav par saturu, bet par pieeju. Ceru, ka mūsu kopīgais izaicinājums ir mērķtiecīgi to ieviest katrā skolā, lai vecākiem nav jāuztraucas, vai izvēlētajā skolā būs skolotājs, kurš varēs atrast un attīstīt bērna stiprās puses.

plānu, bet, kā informē „Start(IT)” vadītājs **Emīls Sjundjukovs**, projekts „Start(IT)” pasaulē jau atzīts par vienu no 12 labākajiem IT izglītības projektiem starp 195 UNESCO dalībvalstīm.

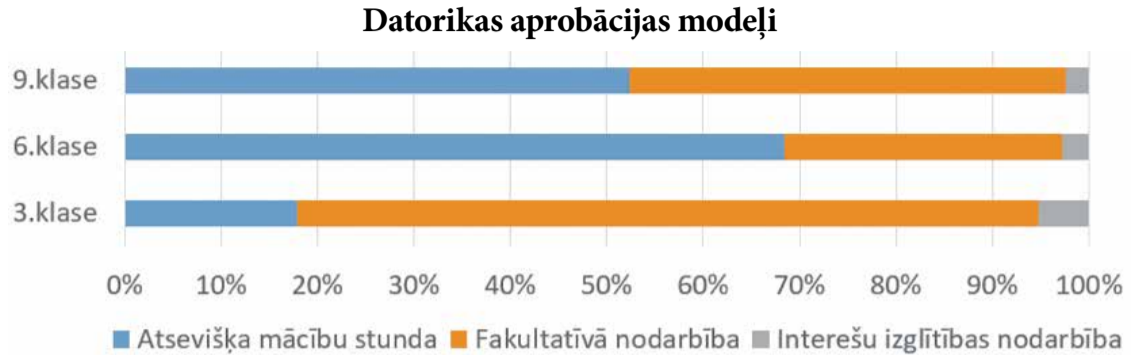
333 datorikas skolotāji praksē izmēģināja nozares speciālistu piedāvāto saturu 1.–9. klasei. Pēc otrā aprobācijas gada viņi secinājuši, ka 85 % datorikā apgūta ir noderīgi arī citos priekšmetos. 77 % skolotāju norāda, ka datorika veicina algoritmiskās un loģiskās domāšanas attīstību.

LISA vadītājs Dr. dat. **Viesturs Vēzis** atgādina, ka trešā gada izmēģinājuma rezultāti liecina, ka projekta „Start(IT)” paredzētais mācību mērķis – atbilstīgi datorikas nozares attīstības tendencēm sekmēt skolēna zināšanu pilnveidošanu un praktisko prasmju (kompetenču) attīstīšanu datorikā, kas nepieciešama daudzveidīgās dzīves situācijās informācijas iegūšanai, apstrādei, analīzei un veidošanai, kā arī efektīvai informācijas un komunikācijas tehnoloģijas izmantošanai mācību procesā, – sekmīgi īstenojas.

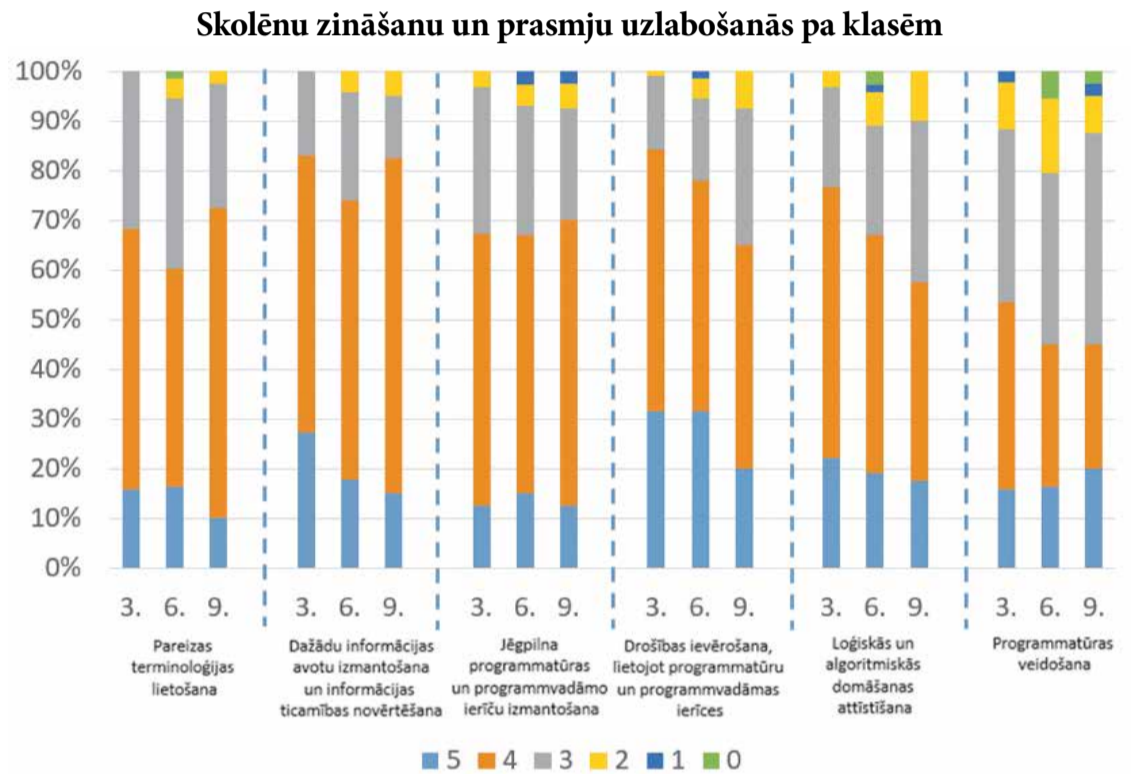
Saturu un metodiku patlaban aprobē 141 pilotskola, t. sk. 12 sākumskolu, 33 pamatskolas, 94 vidusskolas un ģimnāzijas, 1 speciālās izglītības iestāde; 1.–3. klasē – 103, 4.–6. klasē – 97, 7.–9. klasē – 54, 7.–9. klasē padziļināti – 9 izglītības iestādes. Vismaz 56 vispārīgizglītojošas skolas (t. sk. 48 pilotskolas) ir apstiprinājušas savus izglītības standartus datorikā un izdarījušas izmaiņas savās pamatzglītības programmās.

Saņemtas aptaujas anketas no 108 skolotājiem, kas pārstāv 93 pilotskolas, par datorikas aprobācijas rezultātiem 3. klasē:

- ◆ 54 % neuzrāda grūtības. Biežāk pieminētās grūtības: termini (jēdzieni); skolēnu motivācija; nevēlēšanās domāt; trūkst pacietības; darba temps; nepatīk teorija; nepatīk domāt un iedziļināties; bailes kļūties; tehniskās problēmas (nav vajadzīgo ierīču);
- ◆ 93 % neko nemainītu. Daži piedāvājumi: mainītu apguves laiku (vairāk vai mazāk); lietu robotus; vairāk dotu praktiskus uzdevumus.
- ◆ 80 skolotāju, kas pārstāv 73 pilotskolas, atbildējuši par datorikas aprobācijas rezultātiem 6. klasē:
- ◆ 45 % neuzrāda grūtības. Biežāk pieminētās grūtības: motivācija; prasme pabeigt iesākto; nevēlēšanās iedziļināties; dažāds darba temps; datu sinhronizēšana izklājlapās – šūnas relatīvā un absolūtā adresācija; matemātikas lietošana; grafikas veidi (vektorgrafika, rastrgrafika) tekstastrādē – galvene, vēre, vairāklīmeņu saraksti, gari teksti, īpašā ielīmēšana; pietrūkst algoritmiskās domāšanas; grupu darba organizēšana;
- ◆ 85 % neko nemainītu. Daži piedāvājumi: vairāk vai mazāk laika; vairāk uzdevumu spē-

* vairāk nekā pusē skolu, kurās datoriku patlaban apgūst fakultatīvi, šīs nodarbības apmeklē visi skolēni

jīgajiem un vājajiem; mācību citā klasē, apmeklētu kursus skolotājam;

- ◆ skolēniem ļoti patika temats „Zīmēšana, animācija un attēla apstrāde”.

Saņemtas aptaujas anketas no 45 skolotājiem, kas pārstāv 42 pilotskolas, par datorikas aprobācijas rezultātiem 9. klasē:

- ◆ 54 % neuzrāda grūtības. Biežāk pieminētās grūtības: nevēlēšanās mācīties teoriju; prasme strādāt patstāvīgi; masīvi; darbs ar lieliem dokumentiem; izteiksmju veidošana, izmantojot funkcijas IF, AND, OR, neprasme lietot matemātiku; datu importēšana, eksportēšana;
- ◆ 89 % neko nemainītu. Daži piedāvājumi: pievienotu vairāk piemēru no sadzīves, vairāk patstāvīgā darba uzdevumu, automatizētus testus; dažus tematus mācītu vidusskolā.

Dr. dat. V. Vēzis norāda, ka, sanākot regulāri katru otro sestdienu pilnas dienas semināros LU Datorikas fakultātē, ir noslēdzies vairāk nekā trīs gadus ilgs ļoti intensīvs pētnieku un skolotāju grupas darbs datorikas didaktikā un radīti 524 pilni mācību metodiskā nodrošinājuma komplekti visām datorikas mācību stundām pamatzglītības pakāpē. Šo darbu

paveica Ilona Bloka, Iveta Gultniece, Raivis Ieviņš, Ojārs Krūmiņš, Natālija Kučarenko, Artūrs Logins, Maiga Pigita, Ingrida Priedīte, Inese Strode, Normunds Svētiņš, Dace Tamuža, Santa Tinkusa, Dace Tomsone, V. Vēzis. Šis ir ne tikai lielisks privātās un publiskās partnerības, bet arī skolu, augstskolu un IT (datorikas) industrijas pārstāvju sadarbības projekta piemērs, no kā var pamācīties citi ar izglītību saistītu projektu pārstāvji Latvijā un kurā ir radīts reāli ikvienam datorikas skolotājam un skolēnam noderīgs un izmantojams produkts.

V. Vēzis atgādina, ka neviens nav atcēlis Latvijas Zinātņu akadēmijas Terminoloģijas komisijas lēmumu Nr. 84 „Par termina „kompetence” izpratni un lietošanu latviešu valodā”, kurā teikts, ka „kompetence ir nepieciešamās zināšanas, profesionālā pieredze, izpratne kādā noteiktā jomā, jautājumā un prasme zināšanas un pieredzi izmantot konkrētā darbībā. Personas (darbinieka) kompetenci vērtē apkārtējie cilvēki, sadarbības partneri, sabiedrība”. Tāpēc darba grupa, veidojot jauno saturu datorikai, ievēroja principu, ka vispirms skolēni apgūst un nostiprina nepieciešamās zināšanas, iemaņas un prasmes, bet iegūto kompetenci (lietpratību) pierāda, izstrādājot atbilst-

gus ar reālo dzīvi saistītus mācību projektus vairāku mācību stundu garumā, kā piemēru demonstrējot nelielas programmatūras izstrādes dzīves ciklu.

„Paldies visiem, kas iesaistījās datorikas satura aprobācijā un ieviešanā, vērtēja tematus anketās un stundas „Start(IT)” vidē! Īpaša pateicība ikvienam, kurš neželēja laiku, lai pierakstītu komentārus pie katras mācību stundas „Start(IT)” vidē. Aicinu būt aktīviem un rosināt sava novada skolas izvērtēt iespējas apgūt datoriku jau ar 1. klasi un atgādinu, ka pasaulē datorika attīstās ļoti strauji un jaunākajos starptautiski atzītos izglītības un zinātņu klasifikatoros tā ir izdalīta kā atsevišķa zinātņu grupa (iepriekš datorika bija vienā grupā kopā matemātiku). Apgūstot datoriku, skolēniem saistošāka var kļūt arī matemātika, jo datorikai visciešākā sasaiste ir tieši ar matemātiku,” uzsver LU Datorikas fakultātes Informātikas mužizglītības katedras docents V. Vēzis, piebilstot, ka politiķi nāk un iet, pieņem tādus vai citādus lēmumus, bet skolas un skolēni bija, ir un būs un skolotājiem ir jāstrādā ļoti gudri, lai veidotu jauno paaudzi, kas būs īsteni Latvijas patrioti un rūpēsies par tās attīstību un izaugsmi, nevis veidotu vāji apmācītu un viegli vadāmu sabiedrību, kas dzīvo vienai dienai... ■

Skrīdes fonds motivē sasniegt vairāk

FOTO: no Z. Agarelovas personiskā arhīva

Zane Agarelova pēdējā zvana dienā pie Dzelzavas pamatskolas.

IK SANITA DĀBOLIŅA

Šo mācību gadu Skrides fonds, kuru dibinājis un vada kādreizējais dzelzavietis kardiologs *Dr. med. Andris Skride*, ir noslēdzis ar triju konkursu laureātu apbalvošanu.

Veicinot izglītību, īpaši eksakto zinību apguvi, fonds katru semestri Dzelzavas pamatskolas skolēniem par izcilām sekmēm dabaszinību priekšmetos pasniedz glezniecības vecmeistara Arija Skrides prēmiju – naudas balvu – skolēnu mācību darba novērtējumu un motivāciju jauniem sasniegumiem. 1. semestrī prēmija tika pasniegta 9. klases audzēknēm Lailai Līdakai un Agnijai Pēcai, bet 2. semestrī fonda noteiktos kritērijus izpildīja pieci 9. klases skolēni un ar vienādu punktu skaitu prēmiju ieguva L. Līdaka, A. Pēča un Marta Varlamova.

A. Skrides prēmija Dzelzavas pamatskolā tiek pasniegta arī zīmējumu konkursa uzvarētājiem: 1.–4. klašu grupā pirmo trīs vietu ieguvēji bija (attiecīgi) Jēkabs Vilmanis, Estere Mizuka un Juris Jankovskis, bet 5.–9. klašu grupā – M. Varlamova, Renāte Sprīņģe, A. Pēča.

Fonda jaunums šopavasār bija dzejas konkurss, kas tika veltīts Latvijas valsts simtgadībai un kurā varēja piedalīties ikviens Madonas, Lubānas un Cēsaines novada izglītības iestāžu 1.–12. klases audzēknis kādā no skolēnu grupām: 1.–4. klase, 5.–9. klase, 10.–12. klase, Dzelzavas pamatskola. Konkursa mērķis – rosināt skolēnus iepazīt savas dzimtas, novada un valsts vēsturi, kultūru, personības un to sasniegumus, kā arī Latvijas dabu, ievērojamas un nozīmīgas vietas tuvākā un tālākā apkārtnē, kā arī attīstīt skolēnu radošā darba iemaņas. Bērniem un jauniešiem bija jāuzraksta un jāiesūta fondam oriģināls, pašsacerēts patriotisks dzejolis (dzejoli) un isā aprakstā (5–7 teikumos) jāraksturo

ro savs darbs, jāpamato žanra, stila un tēlu izvēle. Visdziļāk aizskāra tieši tie darbiņi, kuros jūtama sirsnība, patiesums, arī interesantas vārdu un tēlu spēles, kas raksturo pašu autoru. Dzejas konkursā „Manai Latvijai – 100” 1. vietu ieguva Evelīna Cimuška (Cēsaines vidusskola), Terēze Gluščuka (Madonas Valsts ģimnāzija), Džeina Viskova (Cēsaines vidusskola), L. Līdaka (Dzelzavas pamatskola); 2. vietu – Dāvis Circāns (Dzelzavas pamatskola), Līva Šahno (Madonas Valsts ģimnāzija), Dita Ceriņa (Cēsaines vidusskola); 3. vietu – Madara Lukaševica (Madonas Valsts ģimnāzija), Patrīcija Trokša, Andra Kalniņa (abas – Madonas pilsētas vidusskola), Monika Kantele (Dzelzavas pamatskola). Jāpiebilst, ka vairāki konkursa darbi bija arī vizuāli glīti noformēti un ka 18 % dalībnieku bija zēni.

Žūrijas locekle rakstniece **Dace Rukšāne** saka: „Man ir ļoti liels prieks, ka jaunieši dzejo – jaunība ir istais laiks, kad ar to sākt aizrauties, jo tieši nepastarpinātā, ilgas pieredzes neapgrūtinātā dzeja ir tā, kas pārsteidz ar savu mirdzumu. Bet vēl lielāks prieks man ir par jauno dzejnieku drosmi atrādīt savu veikumu – tas ir ļoti nozīmīgs un pašapzinīgs solis, apsvaicams. Es pati ļoti ilgi slēpu sevīs sarakstīto, nevienam nerādīju, un ir mazliet žēl – es noteikti būtu sākusī agrāk savu rakstnieces karjeru, ja nebūtu tik pārpasaulīgi kautrīga. Ja ir talants, vajag ar to dalīties. Un šā konkursa dalībnieku vidū ne vienam vien ir spirts, sveigs, daudzsološs aizsākums.”

Dzelzavas pamatskolas direktore **Indra Zukure** augstu vērtē skolas absolventa Dr. A. Skrides rūpes par skolēnu izaugsmi un norāda, ka mecenātisms nelielā skolā, atbalstot lauku bērnu radošumu, motivāciju augstākajiem sasniegumiem, ticību savām spējām, jaunu talantu pamanišanu, šābrīža demogrāfijas un skolu tīkla optimi-

zācijas situācijā ir īpaši nozīmīgs.

Skrides fonda mērķis ir sekmēt Madonas reģiona, īpaši Dzelzavas pamatskolas, bērnu un jauniešu interesi par eksaktajām zinātnēm, kā arī radošo spēju izpausmi. Papildus tam fonds, izmantojot fonda un ziedotāju līdzekļus, organizē un atbalsta kultūras pasākumus, popularizē glezniecības vecmeistara A. Skrides vārdu un, skolām dāvīnot preses izdevumu abonementus, veicina jauniešu informētību par notikumiem Latvijā un pasaulē.

„Jo vairāk kops, jo labāki rezultāti”

Šo atziņu izsaka mana sarunas biedrene, kad salīdzinām izglītību ar dārzkopību. Kādreizējā Dzelzavas pamatskolas skolniece, tagad Latvijas Universitātes (LU) Fizikas un matemātikas fakultātes optometrijas specialitātes studente **Zane Agarelova** viena no pirmajām saņēma A. Skrides prēmiju 2012./2013. mācību gadā.

Kāds ir bijis jūsu izglītības ceļš kopš pamatskolas, un kāda loma tajā ir Skrides fonda prēmijai?

A. Skrides prēmija bija motivētājs, kas lika saņemties, mācīties tik labi, cik varu, jo prēmija bija jānopelna. Bija prieks un lepnums to iegūt divus semestrus. Pamatskolā daudz mācījās, taču eksaktie priekšmeti – ķīmija, fizika – mani arī interesēja, un tie man paveivās. Bet to, kas interesē, ir vieglāk iemācīties. Kad mācījās Dzelzavā, skolēniem tika piešķirta arī Doku Ata prēmija, ko vairākkārt saņēmu jau kopš 5. klases. Zinot, ka ir iespēja pretendēt uz A. Skrides prēmiju, vēlējos mācīties vēl labāk, 9. klasē prioritāte bija eksāmeni. Atceros, ka tolaik man pat gribējās, lai, pamatskolu beidzot, būtu ķīmijas vai fizikas eksāmens.

Iepriekš kardiologu A. Skridi nepazinu, bet semestra noslēgumā bija satraukums, ka uz skolu atbrauks visā Latvijā zināms cilvēks.

Tagad sekoju viņa darbībai, izlasu vai noklausos intervijas ar viņu. Arī studiju virziena izvēlē Dr. Skrides piemēram bija sava loma. Mani interesēja medicīna, bioloģija, fizika. Apsvēru ārsta karjeru: kardioloģija, fizioterapija. Māsica ieteica optometriju, kurā apvienojas visas manas intereses – gan medicīna, gan fizika un matemātika. Bija arī piedāvājums Rīgas Pedagoģijas un izglītības vadības akadēmijā studēt par bioloģijas skolotāju, taču pedagoga darbs man nav piemērots. Vidusskolas laikā skolotāju dienā mācīju mazos un man tas patika, bet tas man šķiet grūti, sevišķi, ja ir lielas vai apvienotas klases, arī darbs ar pusaudžiem, jauniešiem.

Pēc Dzelzavas pamatskolas mācījos Madonas 1. vidusskolā, bet nu jau otro gadu – LU. Vidusskolas galaatzīmes bija labas, tāpēc mācos budžeta grupā, taču šī iespēja katru semestri no jauna ir jānopelna. Pāreja uz studijām gan bija grūta, īpaši matemātikā, kur izjutu lielu lēcieni starp vidusskolas un augstskolas kursu – augstāko matemātiku. Nākamgad pabeigšu bakalaura programmu, kam sekos divu gadu studijas maģistrantūrā. Zinu, ka arī manas kādreizējās skolasbiedrenes, kuras ieguva A. Skrides prēmiju, studē medicīnu vai citas ar eksaktajām zinībām saistītas specialitātes.

Cik apmierināta esat ar studijām, izvēlēto specialitāti? Vai ir bijusi iespēja pārbaudīt sevi praksē?

Esmu ļoti apmierināta. Daudz kas no mācībām notiek elektroniski – e-mācību platformas „Moodle” vidē. Pašai daudz jāsaka angļiski, jāmeklē literatūra. Interesanta, kaut gan grūta ir redzes fizioloģija un anatomija. Kad sāku mācīties mikrobioloģiju, šķita, kam to vajag, bet dzīvē noderēs – jo vairāk zinu, jo labāk varēšu palīdzēt cilvēkiem. Mums stāsta arī par profesijai raksturīgo, piemēram, ka optometristam vispirms ir jābūt psihologam – jāuzklausa cilvēks.

Ļoti patīk jaunā LU Dabaszinātņu māja, kurā mums notiek lielākā daļa lekciju, – tur ir skaisti, ērti, ir domāts gan par mācīšanos, gan atpūtu. Interesants ir optometrijas stāvs, kur ir visi nepieciešamie instrumenti praktiskai redzes pārbaudei. Mēs, studenti, varam pieteikties uz pārbaudi, taču maģistrantūrā jau paši būsim pārbaudītāji, protams, pasniedzēju vadībā. Labprāt iesaistos piedāvātajās sporta aktivitātēs.

Studijas pagaidām, bakalaura programmā, ir galvenokārt teorētiskas. Vasarā pēc 1. kursa strādāju par pārdevēju konsultanti „Vision Express” optikas veikalā, tad daudz kas no teorētiski apgūtā kļuva labāk saprotams. Agrāk biju kautrīga, darbs palīdzēja kļūt komunikablākai, jo visu laiku ir kontakts ar cilvēkiem.

Kāds ar laika atstarpi ir skats uz pirmo skolu, sevišķi pašlaik,

kad tik daudzas lauku skolas slēdz?

Agrāk likās, ka Dzelzavas pils, kurā atrodas skola, ir tik liela... Tagad viss šķiet mazs, mīļš, tuvs, arī bērni, kuri tur mācās, šķiet mazi. Skola ir mājīga, tuvu mājām, pēc stundām negribējās iet projām. Skolotāji – pazīstami, dzīvo turpat, Dzelzavā, un viņus var satikt, kad vien vajag. Visi ir savējie. Manuprāt, tas ir svarīgi, īpaši jaunākiem bērniem. Kad pamatskolā gatavojos bioloģijas olimpiādei, mācījos pie skolotājas Astrīdas Nagles mājas. Tādā siltā, neformālā atmosfērā visu apguvu it kā nemanāmi. Vidusskolā šīs māju izjūtas nebija.

Būtībā pirmā skola izaudzināja mani. Tuvu mājām bija pieejamas visas ārpusstundu nodarbības: apmeklēju vizuālās mākslas, tautisko deju, sporta, keramikas pulciņu. Citi bērni braukāja uz mūzikas vai sporta skolu Cēsvainē, Madonā, bet man patika visu darīt turpat, Dzelzavā. Skolotāji interesanti organizēja stundas, piemēram, fizikā, bioloģijā mums notika āra stundas. Darbojās skolēnu līdzpārvalde, notika dažnedažādi pasākumi – aktīva dzīve. Grūti iedomāties, kas notiks, ja Dzelzavā tā visa nebūs. Ja nebūs skolas, būs mazāk bērnu, ģimenes pārcelsies tuvāk pilsētām. Jau tagad šķiet, ka ciemata centrs ir pārāk kluss... Varbūt bērni vairs nespēlēs paslēpes? Kad pie datoriem un telefoniem? Kad skolā noskan zvans, vismaz ir dzirdama bērnu čala. Turklāt – kas būs ar pils telpām, kas tās uzturēs, kas tajās notiks?

Kāda patlaban ir jūsu saikne ar dzimto vietu?

Dzelzavā dzīvo mani vecāki. Labprāt strādāju dārzā, priecājos par gatavajām zemenēm – ir gandarījums. Šovasar piedalīšos mājas remontdarbos. Visi praktiskie darbi ir laba atslodze pēc mācību gada.

Visbiežāk uz Dzelzavu braucu tāpēc, ka deju kultūras nama jauniešu deju kolektīvā. Pašlaik gatavojamies Vispārējiem dziesmu un deju svētkiem, kas būs centrālās šīsavasaras notikums.

Ko novēlat jaunajiem prēmijas ieguvējiem un skolēniem, kam šī iespēja vēl tikai priekšā?

Ir vērts pacensties, ir vērts neizniekot laiku. Pamatskolā apgūtais atskatoties šķiet nieks, salīdzinot ar to, kas jānācās tagad, taču tas veido pamatu, kurā balstās vidusskolas un augstskolas sniegtās zināšanas. Ieguldītās atmaksājas.

Paldies visiem skolotājiem, kas Paldies visiem skolotājiem, kas mani mācīja pirmajā skolā, jo pirmās gūtās zināšanas ir tās, kas atspoguļojas nākotnē un palīdz turpmākajās mācībās! Paldies pašam A. Skridim par šādas prēmijas izveidošanu – tā motivē mācīties. Tikai pēc laika var saprast, ka mācos sev, ka tas nav bijis vērtīgi un gūtās zināšanas ļauj piepildīt nākotnes ieceres. ■

Atvērta elektroniska latviešu valodas rokasgrāmata

IK INFORMĀCIJA

„Latviešu valodas rokasgrāmata” (<http://valodasrokasgrāmata.lv>) ir enciklopēdiska rakstura darbs, informatīvs mācību palīg-līdzeklis latviešu valodniecībā. Tajā apkopoti un izklāstīti galvenie jautājumi 26 valodniecības nozarēs un apakšnozarēs, kopā vairāk nekā 1500 šķirkļu jeb satura vienību. Rokasgrāmata veidota kā daudzfunkcionāls informatīvi praktisks elektronisks līdzeklis, lingvistisks uzziņu un mācību materiāls.

Latviešu valodas rokasgrāmatas saturu pēc Latviešu valodas aģentūras pasūtījuma izstrādājis (2014–2016) Latvijas Universitātes (LU) Latviešu valodas institūts, lietotni veidojusi (2016–2018) SIA „Datorzinību centrs”.

„Latviešu valodas rokasgrāmatas” redaktore *Dr. philol.* Anna Vulāne un *Dr. habil. philol.* Ilga Jansone ievadā raksta, ka „Latviešu valodas rokasgrāmata” veidota kā daudzfunkcionāls informatīvi praktisks elektronisks līdzeklis,

kas, no vienas puses, būs lingvistisks uzziņu un mācību materiāls pamatskolas un vidusskolas skolēniem, kā arī visiem interesentiem, kuri vēlas pilnveidot valodas zināšanas, bet no otras puses – teorētisks palīgs skolotājiem, it īpaši tiem, kuri strādā diasporā vai māca latviešu valodu kā svešvalodu ārpus Latvijas.

Līdz šim ir izstrādāti un pašlaik ir brīvi pieejami vairāki elektroniskie resursi (valoda.lv, epupa.valoda.lv, lingvistiskakarte.lv, letonika.lv, valoda.aialab.lv u. c.), kuros ir iespējams sameklēt atbildes uz daudziem jautājumiem, tomēr arī tie neaptver visas valodniecības nozares. Rokasgrāmata veidota kā vienots resurss, kuru skolēni varētu izmantot nepieciešamās lingvistiskās informācijas ieguvei jebkurā laikā un vietā (jo mācību grāmatas skolā tiek izsniegtas tikai lietošanai konkrētā mācību gadā). „Latviešu valodas rokasgrāmata” ir enciklopēdiska rakstura darbs, elektronisks informatīvs mācību palīg-līdzeklis (bet ne mācību grāmata) latviešu

valodniecībā, un tajā šķirkļu veidā kompakti izklāstīts 26 valodniecības nozaru un apakšnozaru saturs (kopā vairāk nekā 1500 šķirkļu jeb satura vienību). Ietvertas arī tādas nozares, kuru saturs skolas mācību līdzekļos tiek atspoguļots minimāli, tomēr ir nepieciešams, lai labāk izprastu un pilnvērtīgāk lietotu valodu.

Satura izklāsts sāks ar pamatinformāciju (īsu skaidrojumu ar piemēriem, ar informācijas izkārtotumu tabulās, dažādos loģiskos uzskaitījumos u. tml.). Lai lasītājs varētu plašāk iepazīt kādu jautājumu, daudzos šķirkļos sniegta arī papildinformācija, norādīti interesanti fakti, bet sadaļā „Lasi vairāk!” nosaukti attiecīgās jomas pētījumi – monogrāfijas un zinātnieku raksti, ko var izmantot interesējošā jautājuma dziļākai izziņai. Materiālu papildina vizuālā informācija, bet fonētikas un dialektoloģijas sadaļā – arī audiomateriāls.

Vairāku šķirkļu, resp., satura vienību, paplašinājumā piedāvāti interaktīvi testi un uzdevu-

mi zināšanu pārbaudei un nostiprināšanai. Izmantoti dažādu veidu – gan reproduktīvi, gan radoši – uzdevumi, kurus veicot skolēns var pārliecināties, vai ir sapratis un apguvis vienā vai vairākos šķirkļos lasīto valodniecisko informāciju. Kad uzdevums ir izpildīts, iespējams pārliecināties par atbildes pareizību. Daļa uzdevumu izstrādāti, lai sekmētu skolēnu izziņas darbību un rosinātu radošo domāšanu, tāpēc tiem pievienoti atbilžu varianti ir tikai viena no iespējām, kā var risināt attiecīgo jautājumu.

Rokasgrāmatai ir pievienota nozaru terminu vārdnīca, ko var izmantot arī kā patstāvīgu informatīvu materiālu. Sadaļā „Bibliotēka” apkopots literatūras saraksts, kur norādīti gan teorētiskie un citi avoti, kas izmantoti rokasgrāmatas satura un uzdevumu izstrādē, gan zināšanu paplašināšanai noderīgie pētījumi.

Latviešu valodas fonētikas, fonoloģijas, morfonoloģijas, morfēmikas, vārddarināšanas, morfoloģijas un sintakses jautājumi izklās-

tīti atbilstīgi izdevuma „Latviešu valodas gramatika” (Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2013) aprakstam par latviešu valodas skaņu, formu un sintaktisko konstrukciju sistēmu.

Rokasgrāmatas saturs pēc sarežģītības sakārtots divos līmeņos: 1. līmenī, kas vairāk adresēts pamatskolēniem, raksturotas valodniecības nozares un skaidroti pamatjēdzieni, kā arī iekļauti testi un uzdevumi, kas atbilst pamatizglītības posma mācību saturam, savukārt 2. līmenī sniegta lingvistiskā informācija, kura lielākoties saistāma ar vidusskolas mācību saturu. Dažkārt viena un tā paša jēdziena skaidrojums atrodams abos līmeņos, tikai 1. līmenī sniegta vienkāršāka pamatinformācija, bet 2. – zinātniski pilnīgāka informācija un jau sarežģītāks skaidrojums. Daļa jēdzienu skaidrota tikai vienā no līmeņiem. Protams, gan 1., gan 2. līmeņa saturu, kā informē „Latviešu valodas rokasgrāmatas” redaktore, var izmantot jebkurš interesents jebkurā vecumā. ■

Izdots 13. populārzinātnisko rakstu krājums „Valodas prakse: vērojumi un ieteikumi”

IK INFORMĀCIJA

Populārzinātnisko rakstu krājuma „Valodas prakse: vērojumi un ieteikumi” 13. laidiena kārtas numurs ir noteicis izdevuma satura ievirzi – nopietni un mazliet ar smaidu par „nelaimīgo” skaitli, melno un velnišķo, šausminošo un pārsteidzošo, par vēstures paradoksiem, stereotipiem un realitāti.

Rakstu autori piedāvā lasītājiem savu skatījumu uz valodas uztveres un lietojuma jautājumiem, atšķir dažas valodas attīstības vēstures lappuses un sniedz ieskatu mūsdienu problēmās. Sa-

daļā „Vārdu un skaitļu maģija” tiek raksturoti dažādās sabiedrības pastāvošie lingvistiskie stereotipi un mīti, vērtēta latviešu valodas stereotipiskā uztvere, tās ietekme uz lingvistiskās attieksmes veidošanu un valodas politikas īstenošanu, skatīta skaitļa 13 simbolika gan latviešu priekšstatos, gan pasaules tautu tradicionālajos uzskatos. Sadaļā „Īpaši vārdi īpašā lietojumā” iekļauti pieci raksti, kuros aplūkoti ar nāvi vai citu ne visai patīkamu notikumu saistītie vietvārdi, pilstēvidē izmantotie dažādu uzņēmumu nosaukumi, kuros vērojami vārdu spēles elementi, raksturots

vārda „velns” un tā sinonīmu lietojums latviešu valodā, atklāti baiļu efekta radīšanas līdzekļi latviešu šausmu stāstos, kā arī analizētas lamu un ķengu vārdu funkcijas. Vārda „trīspadsmit” dzīve dažādās vārdnīcās un valodas korpusos, vienas vārdnīcas triju izdevumu kopīgās iezīmes un atšķirības tiek analizētas sadaļā „Vārds vārdnīcā”, savukārt īpašības vārda „melns” loma Vidzemes zemnieku uzvārdu tapšanā un drukas aizlieguma īstenošanas paradoksi Lietuvā un Latgalē 19.–20. gadsimtā atklāti sadaļā „Vēstures paradoksi”.

Rakstu krājuma noslēguma

daļā rodams pārskats par Latvijas Zinātņu akadēmijas Terminoloģijas komisijas darbību un Valsts valodas centra Latviešu valodas ekspertu komisijas lēmumiem un ieteikumiem, kā arī jaunāko valodniecisko izdevumu bibliogrāfija, humora lappusīte un ziņas par autoriem.

Rakstu krājums ir daudzpusīgs un noderīgs uzziņu materiāls ikvienam, kurš interesējas par latviešu valodu, vēlas iepazīt tās bagātību, lietojuma variācijas un pētījumu dažādību. Rakstu krājumu iespējams iegādāties Latviešu valodas aģentūrā. ■

Izveidota lietotne „Valodas konsultācijas: elektroniskā datubāze”

IK INFORMĀCIJA

Ikdienā Latviešu valodas aģentūras (LVA) lingvisti elektroniski, telefoniski un klātienē atbild uz neskaitāmiem jautājumiem par valodu. Izveidotā lietotne „Valodas konsultācijas: elektroniskā datubāze” (<https://www.valodaskonsultācijas.lv/>) ir biežāk uzdots jautājumu un sagatavoto atbilžu krātuve.

Datubāzes mērķis ir padarīt lietotājiem ērti pieejamu datubāzes saturu: atbildes uz aktuāliem jautājumiem par latviešu valodas pareizrunu un pareizrakstību, gramatiku un leksiku,

stilistiku un valodas kultūru.

Valodas konsultāciju elektroniskā datubāze paredzēta humanitāro studiju programmu studentiem, piemēram, topošajiem filologiem, tulkiem, tulkotājiem, žurnālistiem u. c., kam ātri jāatrod informācija par atsevišķiem valodas jautājumiem, arī literārajiem redaktoriem un korektoriem, latviešu valodas kā dzimtās valodas, otrās valodas un svešvalodas skolotājiem un visiem interesentiem, kuri vēlas pilnveidot valodas zināšanas un prasmes, atrast atbildes uz valodas prakses jautājumiem.

Datubāzes saturu veido:

- ◆ LVA lingvistu sniegtās atbildes uz interesentu jautājumiem (daļa no tām publicēta LVA populārzinātnisko rakstu krājuma „Valodas prakse: vērojumi un ieteikumi” (tiek izdots kopš 2005. gada) sadaļā „Valodas konsultācijas”);
- ◆ Valsts valodas centra (VVC) Latviešu valodas ekspertu komisijas (LVEK) lēmumi un ieteikumi VVC tīmekļvietnē <http://www.vvc.gov.lv> (daļa no tiem publicēta arī LVA rakstu krājuma „Valodas prakse: vērojumi un ieteikumi” sadaļā

„Valodas konsultācijas”).

Jautājumi formulēti pēc iespējas īsākā formā, un atbildes sniegtas īsi un viegli uztverami. Kur nepieciešams, pēc īsās atbildes seko plašāks skaidrojums, lai lietotājam sniegtu papildinformāciju. Lielākajai daļai jautājumu pievienoti avoti, kuri izmantoti atbildes sniegšanai. Tie būs noderīgi papildu uzziņai par jautājumu. Gan izmantotie, gan iespējamie papildu avoti sniegti arī atsevišķā sadaļā „Literatūras saraksts”.

Jautājumi kārtoti atbilstīgi lingvistiskajām tēmām: leksika, pareizruna, pareizrakstība, pie-

turzīmes, stilistika utt. Viens un tas pats jautājums var attiekties uz dažādām tēmām, piemēram, jautājumu „Kā izrunāt vārdu „bebrš” – ar šauru vai plato patskani e?” atradīsim gan tēmā „Vārdsšķiras” (apakštēmā „Lietvārds”), gan tēmā „Pareizrūna”.

Datubāze tiks nepārtraukti papildināta ar lingvistu atbildēm uz arvien jauniem uzdotajiem jautājumiem, ar jaunākajiem LVEK lēmumiem un ieteikumiem, kā arī ar populārzinātnisko rakstu krājuma „Valodas prakse: vērojumi un ieteikumi” numuru satura rādītājiem. ■

Rīgā nodrošina dziesmu svētku nepārtrauktības procesu

IK ILZE BRINKMANE

Viens no lielākajiem Latvijas valsts simtgadības notikumiem būs XXVI Vispārējie latviešu dziesmu un XVI deju svētki, kas Rīgā norisināsies no 30. jūnija līdz 8. jūlijam. 2003. gadā dziesmu un deju svētkus iekļāva UNESCO cilvēces mantojuma nemateriālās kultūras mantojuma meistarību sarakstā, bet šis fenomens ilgst jau 145 gadus – pirmie svētki, pulcinot ap 1000 dziedātāju, notika 1873. gadā. Tā ir tradīcija, kas devusi nozīmīgu ieguldījumu latviešu nācijas pašapziņas veidošanā un neatkarīgas valsts idejas uzturēšanā latviešu tautai sarežģītos vēstures posmos. Šogad svētkos gatavojas piedalīties ap 40 000 dalībnieku (3421 amatiermākslas kolektīvs), no tiem vislielākā dažādu žanru pārstāvniecība un kopskaitā 11 000 dalībnieku būs no Rīgas.

Domājot par cilvēkiem, kas nodrošina svētku nepārtrauktības procesu, laikraksts „Izglītība un Kultūra” uz sarunu aicināja Rīgas domes Izglītības, kultūras un sporta departamenta Kultūras pārvaldes Kultūras iestāžu un amatiermākslas nodaļas vadītāju **Aiju Kalniņu**, viņas vietnieci **Ilonu Vanadžiņu**, kā arī Pilsētas svētku noformējuma nodaļas vadītāju **Guntaru Kambaru**.

Kā piecos gados ir mainījies amatiermākslas kolektīvu skaits?

I. V.: Rīgas pašvaldība atbalsta 276 amatiermākslas kolektīvu darbību, no tiem 174 ir pašvaldības iestāžu un 102 – citu dibinātāju – dažādu biedrību, institūciju, piemēram, Latvijas Universitātes (LU), Rīgas Tehniskās universitātes (RTU), Rīgas latviešu biedrības u. tml. Ir arī kolektīvi, kuri darbojas vispārīgajās skolās, bērnu un jauniešu centros, kas arī iesaistās dziesmu svētku procesā. Interesanti, ka ir nodibināts arī Centrālās statistikas pārvaldes koris, Latvijas Diplomātiskais koris, kurā dzied Latvijas diplomāti un viņu ģimenes locekļi, un šie būs jau otrie svētki, kuros piedalās, iespējams, pasaulē vienīgais Zvērīnātu advokātu kolēģijas koris, ir izveidojies Latvijas pasta darbinieku koris, kura nosaukums ir „Dziesmu pasts”. Citās pašvaldībās šī radošā kustība tiek uzturēta un attīstīta galvenokārt vietējos kultūras centros un namos.

Kādi ir kritēriji, lai kolektīvi saņemtu pašvaldības atbalstu?

A. K.: Cenšamies atbalstīt dziesmu un deju kustības procesu, tādēļ, lai kāds no kolektīviem iegūtu Rīgas pašvaldības atbalstu, kritērijs ir kolektīva darbība – pie-

dališanās dažādās skatēs, pasākumos – svētku starplaikā un noteikti arī dalība notikumu kulminācijā – Vispārējos dziesmu un deju svētkos, piemēram, starp tādējiem, kas sākotnēji darbojas paši saviem spēkiem vai ar citu atbalstu, bet tagad ieguvuši pašvaldības atbalstu, ir Emīla Dārziņa koris.

I. V.: Kopš iepriekšējiem Vispārējiem dziesmu un deju svētkiem gan Latvijā, gan Rīgā (89 tautas deju kolektīvi) īpaši ir audzis deju kolektīvu skaits. Tas liecina par paaudžu pēctecību un labo atkarību no dejas, sākot ar bērnu deju kopām skolās, kultūras iestādēs, pēc tam turpinot jauniešu un arī vidējās paaudzes deju kopās, jo viņus aizrauj un saista dejas un kopā būšana. Jābrīnās, bet laiku dejošanai atrod darbā ļoti aizņemti cilvēki, un šie svētki būs zīmīgi tieši ar lielu vidējās paaudzes deju skaitu. Dziedātāju skaits patlaban ir samērā nemainīgs un nesamazinās, svētkos galvaspilsētu pārstāvēs 112 kori.

Dziedātāju un deju dalībnieku skaitā ir 33 vispārīgajās skolās un interesu izglītības iestāžu kori, deju kolektīvi, folkloras kopas, vokālie ansambļi un pūtēju orķestri. Tas nozīmē, ka skolēni un jaunieši papildus ir apguvuši arī Vispārējo dziesmu svētku repertuāru. Svētkos muzicēs 17 Rīgas mūzikas skolu kolektīvi, no tiem 13 ir koklētāju ansambļi.

Patlaban vērojama liela interese par kokļu mūziku un, varētu pat teikt, notiek šīs mūzikas atdzimšana visā Latvijā. Priecājamies, ka Rīgas pašvaldības kultūras iestāžu apvienības (RPKIA) koncertorganizācijas „Ave Sol” koklētāju ansambļis „Cantata”, kuru vada Anda Eglīte, ieguva Dziesmusvētku lielo balvu.

Kā dažādu radošo izpausmju kolektīvi ir sagatavojušies svētkiem?

I. V.: Rīgas kolektīvi svētkiem ir ļoti labi sagatavojušies: augstākās pakāpes rezultātu skatēs ieguvuši 39 deju kolektīvi (vairāk nekā trešdaļa no visiem dalībniekiem), 26 kori, septiņi pūtēju orķestri.

Konkursā Dziesmusvētku lielo balvu jauniešu un vidējās paaudzes deju grupā ieguva kultūras centra (KC) „Mazā gilde” tautas deju ansambļis (TDA) „Daiļrade”, 2. vietu – TDA „Ligo” un RTU TDA „Vektors”, bet 1. vietu – RPKIA koncertorganizācijas „Ave Sol” TDA „Teiksmas” un LU TDA „Dancis”. Visaugstākā rezultāti koru konkursa pusfinālā ir Latvijas Kultūras akadēmijas korim „Sōla”, RPKIA koncertorganizācijas „Ave Sol” korim „Kamēr...”, KC „Mazā gīl-

Publicitātes foto

Kopš iepriekšējiem Vispārējiem dziesmu un deju svētkiem gan Latvijā, gan Rīgā īpaši ir audzis deju kolektīvu skaits. Tas liecina par paaudžu pēctecību un labo atkarību no dejas. Dziedātāju skaits patlaban ir samērā nemainīgs un nesamazinās.

de” jauniešu korim „Balsis”.

Koru konkursa finālam ir izvirzīti 34 kori, bet no Rīgas būs divi senioru kori un 18 jauktie, vīru un sieviešu kori, kuru dziedātāji 30. jūnijā piedalīsies koru konkursa „Dziesmu kari” finālā un cīnīsies par „Dziesmu karu” lielo balvu.

Ir noslēdzies Latvijas pūtēju orķestru konkurss. Dziesmusvētku lielo balvu ieguvis LU pūtēju orķestris Jāņa Puriņa vadībā, savukārt pūtēju orķestru skatē Jāzepa Mediņa Rīgas 1. mūzikas skolas jaunāko klašu pūtēju orķestris Katrīnas Kivlenieces vadībā ir spējis iegūt maksimālo punktu skaitu (50) un, protams, atzinību par izcilu sniegumu.

Ar ko izskaidrojāt izcilos panākumus?

I. V.: Mūsaprāt, izcilos rezultātus nodrošina regulārs darbs un profesionāli vadītāji, tāpat kopīgi veidotā radošā vide, kas rosina atplaukt dziesmā, dejā, mūzikā. Paši dalībnieki ir aktīvi – meklē iespējas, kā sevi radoši izpaust, vēlas piedalīties, koncertēt.

Kā pašvaldība sekmē un atbalsta rīdzinieku interesi, lai aktivitāte un radošums nesamazinātos?

A. K.: Piekritu – lai radītu, protams, ir vajadzīgs arī dažādu veidu atbalsts. Šim nolūkam katru gadu pašvaldība budžetā ielāno zināmu summu, piemēram, instrumentu iegādei (20–25 tūkstoši eiro), tērpu un aksesuāru atjaunošanai (ap 50 tūkstošiem eiro), lietišķās mākslas studiju darbībai – darbarīkiem, materiāliem (26–28 tūkstoši eiro).

I. V.: Rīgā sava amata meistari darbojas 29 lietišķās mākslas studijās tekstila un rokdarbu darināšanas, keramikas, kokapstrādes, metāla un ādas apstrādes u. c. nozarēs. Tās ir prasmes un netrādicionālais kultūras mantojums, kas

jāsaglabā; diemžēl Eiropā daudzās valstīs tas ir pilnīgi izzudis. Lai arī tur būtu līdzekļi un rastos konsultanti, atjaunot zudušo ir praktiski neiespējami, jo cilvēkiem ir zudusi interese kaut ko darināt savām rokām. Latvijā ar to esam unikāli un apbrīnojami.

A. K.: Šogad 330 000 eiro no Rīgas pašvaldības budžeta ir atvēlēti tautastērpu darināšanai, un jaunus tērpus, apavus, aksesuārus iegūs kultūras centru, skolu un citu iestāžu kolektīvi dziesmu un deju svētku dalībnieki. Svētku laikā noteiktas grupas tiks atbalstītas ar transportu instrumentu pārvadājumiem, kā arī iespējai deju svētkiem pārgērbties.

Vispārējie dziesmu un deju svētki ir grandiozs notikums, kas notiek reizi piecos gados, kad dalībnieki sabrauc no malu malām. Rīgas pašvaldība viņiem ir radusi mājvietu ap 70 mācību iestādēs un dienesta viesnīcās, no tām 66 – pašvaldības skolu telpās. Manuprāt, reizēm neapzināties, cik līdzekļu tiek ieguldīts, lai galvaspilsētā visi justos gaidīti.

Rīga svētkos vienmēr ir saposta, bet vai Latvijas simtgadībā gaidāms kas neparastāks, ko jau varat atklāt?

G. K.: Viens no galvenajiem simboliem ir Latvijas valsts karogs, kas pilsētā tiek eksponēts jau kopš 4. maija, un kopumā ir ap 1200 karogu. Citus gadus tos izlikām uz svētku laiku un noņemām, bet šogad tie greznos Rīgu līdz 18. novembrim. Diemžēl pilsētā ir vietas, kur ir dzīva satiksme, maģistrāļu tuvums, lieli krustojumi, tur karogus nākas apstāklī – plosās vēji, lietus u. tml.

Visiespaidīgākie ir trīs notikumi – Starptautiskais folkloras festivāls „Baltica”, gadskārtu svētki Jāņos un Vispārējie dziesmu un deju svētki, kam gatavojam īpašu noformējumu. Pilsētā tiks ekspo-

nēti vides mākslas darbi, instalācijas un vairāki citi objekti, kas ieguvuši atzinību ideju metu konkursos.

Manuprāt, ļoti interesanti vides mākslas objekti būs „Dziesmu kubs” un „Sauls laipa”, kuru autors ir mākslinieks Atis Izands. Ideju atbalstīja SIA „Rīgas meži”, jo darbos, tēlaini salīdzinot, tiks ieausti dziedājošie kokmateriāli – izmantos priedes, kuras pirms lielās estrādes pārbūves auga Mežaparkā.

Neparasti būs svētku asociatīvie tēli – stilizēti dziedātāju un deju pāri, kurus uzstādīs dažādās pilsētas vietās, ieskaitot robežzīmi „Rīga”. Ideja pieder Krišam Skračiņam un Ievai Riekstiņai.

Interaktīva instalācija atradīsies Vecrīgā, Līvu laukumā, kur ikvienam būs iespēja pielaiķot dažādu novadu tautastērpus gan pa pāriem, gan visai ģimenei, gan draugu kopā.

Brīvības un Elizabetes ielas krustojumā rīdzinieku un pilsētas viesu uzmanību jau piesaista mūsu radītais mākslas objekts „Goda vērti”, kas liek aizdomāties par Latvijas vērtībām. Arī interneta vidē, mājaslapā www.godavarti.lv, ir iespēja nosūtīt to vērtību, ko katrs uzskata par mūsu tautai svarīgu un sargājamu un kas palīdz apzināties latviskumu un piederību šai zemei un valstij. Šā objekta pamatideja ir ne tik daudz forma, cik saturs. Dziesmu un deju svētku gājiens dalībnieki dosies gar šiem goda vērtiem, kuros TDA „Rotaļa” izdejos īpaši radītu horeogrāfiju, veidojot Latvijas simtgadības Vispārējo dziesmu un deju svētku zīmi. Tas būs draudzīgs sveiciens dziedātājiem, jo šajā vietā dziesma satiks deju.

Beidzot pilsēta ir ieguvusi mūsdienīgu mobilos lielformāta reklāmas standus, kuros izvietos svētku plakātus, kurus radījis Vispārējo dziesmu un deju svētku komunikācijas vizuālo materiālu mākslinieks Kristiāns Rukuts. ■

KURSI

31. jūlijā – 4. augustā

Rēzeknes novada Rogovkā notiks kursi „Vosorošona – 2018” dažādu mācību priekšmetu skolotājiem. Skolotājiem tā būs iespēja iepazīt Latgali, iepazīties latgaliešu valodas daudzveidībā. Lai nostiprinātu latgaliešu rakstu valodas prasmes, uzzinātu par dažādiem mācību līdzekļiem un metodiku darbā ar tiem, dalītos pieredzē, satiktu domubiedrus, smeltos spēku un idejas jaunam darba celienam, organizatori aicina piedalīties skolotājus, kas grib mācīt vai jau māca novada mācību, vada latgaliešu valodas mācību stundas vai rīko citus latgaliskus pasākumus skolā un pagastā. Kursu galvenā tēma – kompetenču pieeja novada mācībā. Nodarbības varēs iepazīt dažādas metodes, darboties radošajās darbnīcās. Būs tikšanās ar pazīstamiem cilvēkiem – kultūras darbiniekiem. Papildināsim zināšanas, kā dzīvot veselīgāk, kā domāt labu, kā kopt un izturēt savu vietējo latviskumu. Kursu beigās dalībnieki saņems 36 h apliecību. Dalību pieteikt, aizpildot un sūtīt *dasaceišonys anketu* uz e-pastu: *lvksa@inbox.lv*. Pieteikumus gaidīs līdz 23. jūlijam. Dalības maksa: 20 eiro, kas paredzēti ēdināšanai; Latgaliešu valodas, literatūras un kultūrvēstures skolotāju asociācijas biedriem – bez maksas.

KONFERENCE

27. un 28. jūnijā

Kuldīgas Tūrisma un tehnoloģiju tehnikumā Liepājas ielā 31 notiks Eiropas Savienības programmas „Erasmus+” K2 projekta „ECVET Enterprise” noslēguma konference.

CITI NOTIKUMI

22.–24. jūnijā

Tartu Igaunijā notiks XVIII Baltijas valstu studentu dziesmu un deju svētki „Gaudemus”.

27. jūnijā – 1. jūlijā

Tartu Igaunijā notiks 4. Baltijas vasaras akadēmija „Droša un iekļaujoša skola visiem”.

29. un 30. jūnijā

Cēsu pils parkā notiks jau ceturtais sarunu festivāls „LAMP-PA”. Programmā paredzēti vairāk nekā 270 pasākumi par visdažādākajām tēmām latviešu, krievu un angļu valodā. Ikviens var iesaistīties sarunās par Latviju un pasaulei nozīmīgām tēmām, tikties ar politisko partiju līderiem, darboties praktiskās darbnīcās, mākslinieciskās performancēs utt. Festivālā paredzēta īpaša programma bērniem, tajā būs dažādas spēles u. c., piemēram, piektdienas pēcpusdienā visu vecumu bērni kopā ar vecākiem aicināti doties „Latvijas valsts mežu” organizē-

tā ekspedīcijā. Tiek nodrošināti bezmaksas autobusu reisi no Rīgas uz Cēsīm un arī atpakaļ. No 18. jūnija līdz pat festivāla dienai jādodas uz „Lux Express” klientu apkalpošanas centru Rīgas Starptautiskajā autoostā Prāgas ielā 1 (darba laiks katru dienu plkst. 6.40–20.00), kur katram interesentam būs iespēja saņemt 1–2 elektroniskās biļetes. Pilna festivāla programma: <https://www.festivalslamp.lv/lv/programma--2018/programma>.

IZRĀDES

29. jūnijā

Kultūrtelpā „Strops” Ķengaragā, Mazjūpravas muižas teritorijā, dzejas kompozīcija „Manas Rīgas dzejnieki”. Piedalās: Ieva Akuratere, Aida Ozoliņa, Raimonda Vazdika, Ivars Puga, Mārtiņš Brūveris.

30. jūnijā

Kinoteātri „Splendid Palace” Elizabetes ielā 61 Rīgā plkst. 16.00 laikmetīgo operu bezmaksas cikla bērnu izklaidēs Džonatana Dova opera „Pinokio piedzīvojumi”. Itāļu rakstnieka Karlo Lorenčini (*Carlo Lorenzini*) radītais puisēns, vārdā Pinokio, kura deguns stiepjas garumā ikreiz, kad tas melo, dienasgaismu pirmo reizi ieraudzīja tālajā 1883. gadā. Kopš tā laika ir tapušas vairākas šā stāstu krājuma adaptācijas, no kurām populārākā ir Volta Disneja 1940. gadā veidotā mult-

filma. Taču Lielbritānijas pilsētā Lidsā mītošais opernams „Opera North” piedāvā citādu skatījumu uz šo stāstu, savā 2008. gada uzvedumā atgriežoties tuvāk K. Lorenčini oriģinālam. Martina Dankana (*Martin Duncan*) režija ir vienkārša, bez liekiem izgreznojumiem un brīžiem pat reālistiska. Tāpēc šis ir lielisks iestudējums, lai runātu ar bērniem par operu, ļaujot just līdzī varam, kurš ir jau pazīstams, vienlaikus novērojot gan līdzības, gan atšķirības ar to pasaku, kura šķiet ļoti zināma. Sarunu iesākt palīdzēs muzikologs Dāvis Enģelis.

7. jūlijā

Kinoteātri „Splendid Palace” Elizabetes ielā 61 Rīgā plkst. 16.00 laikmetīgo operu bezmaksas cikla noslēgumā būs redzama pasaules baleta klasika – Pētera Čaikovska balets „Apburtā princese”. Šajā stāstā daba uz skatuves parādās visā krāšņumā – pēc tam, kad princeses Auroras sešpadsmitajā dzimšanas dienā nenovīdīgā feja Karabosa to iemidzina, uzliekot lāstu, pils ieaug vītenaugos un ziedos uz 100 gadiem. Princesi pamodināt var tikai izredzētā prinča skūpstis. Protams, princis Dezirē ierodas, iemīlas guļošajā daiļavā un to atmodina. Dzimst jauna mīlestība, un tā tiek svinēta, pili sarīkojot masku balli ar grezniem kostīmiem un dejām, kas šajā Londonas Karaliskās operas iestudējumā, saglabājot Mariusa

Petipā (*Marius Petipa*) oriģinālo horeogrāfiju, izskatās patiešām karaliski. Ar šo sajūtu „Apburtās princeses” priekšnesumu atstās arī skatītāji, bet pirms miega iztēlē turpinās skanēt P. Čaikovska brīnumainā mūzika. Pirms seansa aizraujošu ievadlekciju vadīs komponists Edgars Raginskis. Projekts tiek īstenots sadarbībā ar Valsts kultūrkapitāla fondu. Ieeja visos seansos – bez maksas.

KONCERTI

Tradicionāli arī šajā vasarā kultūras pils „Ziemeļblāzma” parkā notiks „Ziemeļblāzmas vasaras koncertu cikls 2018”, piedāvājot apmeklētājiem baudīt brīvdabas koncertus skaistajā pils parkā. Visos koncertos ieeja bez maksas.

28. jūnijā

Ziemeļblāzmas ielā 36 Rīgā plkst. 19.00 uzstāsies mūziķis Lauris Valters.

12. jūlijā

Ziemeļblāzmas ielā 36 Rīgā plkst. 19.00 uzstāsies grupa „Daba san”.

26. jūlijā

Ziemeļblāzmas ielā 36 Rīgā plkst. 19.00 koncertu sniegs Olga Rajecka un Rihards Lepers.

9. augustā

Ziemeļblāzmas ielā 36 Rīgā plkst. 19.00 koncertu ciklu noslēgs mūziķi Kārlis Kazāks un Gints Sola. ■

RĪGA.LV

RĪGAS DOMES
IZGLĪTĪBAS, KULTŪRAS
UN SPORTA DEPARTAMENTSLatvijas Nacionālais
kultūras centrsLĪGO, RĪGA!
LĪGO, LATVIJA!

Latvija 100

21. jūnijāDoma laukumā
12.00–23.00
Zāļu tirgus**11. novembra krastmalā**

No 21. jūnija 16.00 līdz 22. jūnija 4.30
Vasaras saulgrieži –
Starptautiskā folkloras
festivāla
“Baltica 2018”
noslēgums,
Latvijas amatnieku
darinājumu tirgus
Rīgas un Latvijas novadu
folkloras kopu, festivāla
vieskolektīvu no Lietuvas,
Igaunijas, Gruzijas, Ķīnas un
Kamerūnas priekšnesumi.
Postfolkloras grupas “Ilģi”
koncerts.
Saulgriežu danču nakts.

22. jūnijāDoma laukumā
10.00–23.00
Zāļu tirgus**11. novembra krastmalā**

12.00–23.00
Latvijas amatnieku
darinājumu tirgus
Rīgas pašdarbības kolektīvu
priekšnesumi.
Latvijas teātru zelta ziņģes.
Olga Dreģe, Ilona Bagele,
Ērika Eglija, Veronika Plotņikova,
Agnese Cīrule, Dace Vītola,
Gunārs Placēns, Gints Grāvelis,
Edgars Pujāts, Kārlis Neimanis,
Raimonds Celms, Aldis Siliņš.
Dailes teātra aktieru ansamblis
“Ilga”.

Pasākumos ieeja bez maksas

23. un 24. jūnijā sabiedriskais
transporta Rīgā bez maksas**23. jūnijā****11. novembra krastmalā**No 23. jūnija 19.00 līdz
24. jūnija 4.30**Līgosim krastmalā!**

Līgo dziesmas Latvijas
simtgades vainagā. Dita Lūriņa,
Inga Misāne-Grasberga,
Mārtiņš Egliens, Arturs Krūzkops,
Olga Rajecka, Elza Rozentāle,
Ieva Kerēvica, Aija Vītoliņa,
Normunds Rutulis, Andris Ērglis,
Atis Ieviņš, Daumants Kalniņš.
Normunds Rutulis un grupa
“Zvejnieka dēli”.
Grupas: “Imanta Dimanta un
draugi”, “Flame & The Rolltones”,
“Galaktika”, “Lauku muzikanti”,
“Apvedceļš”, “Tērvete”.
Danču mūzikas apvienība
“Alas vecās mēbeles”.
Andris Daņiļenko, Valdis Zilveris,
Juris Hiršs.
Balliņu grupa “Pianista
brīvdienas”.

Vairāk informācijas: kultura.riga.lv**23. jūnijā****Dzegužkalnā**No 23. jūnija 20.00 līdz
24. jūnija 4.30**Tradicionālie Jāņi****Dzegužkalnā**

Jāņu māte Zoja Heimrāte
un Jāņu tēvs Edgars Lipors.
Liepājas teātra aktrīšu folkloras
kopa “Atštaukas”.
Postfolkloras grupa “Ilģi”
un Rīgas Danču klubs.
Ekoloģiskās mūzikas grupa
“Ducele”.
Etnoroka grupa “Laimas
Muzykanti”.
Senās mūzikas grupa
“Obscurus Orbis”.

Pārmaiņas, samazinot atkritumu daudzumu mājā

Apgāds „Zvaigzne ABC” izdevis grāmatu „Māja bez atkritumiem”, kuras autore **Bea Džonsone** visā pasaulē tiek dēvēta par *zero waste* (angļu val. ‘bezatkritumu’) kustības priesterieni.

Grāmatā „Māja bez atkritumiem” autore apraksta personīgo pieredzi, daļās zināšanās un sniedz simtiem praktisku padomu, rādot, ka bezatkritumu dzīvesveids iespējams pat visaizņemtākajiem cilvēkiem. Beas Džonsones četru cilvēku ģimene gada laikā rada tikai vienu litru otrreiz neizmantojamu un pārstrādei nederīgu atkritumu. Neiespējami? Iespējami! Ja izmanto galveno *zero waste* principu: atsakies, samazini, izmanto atkārtoti, pārstrādā, kompostē! Taču līdz šai principa atklāšanai Džonsonu ģimene nenonāca vienas dienas laikā. Viņi sāka ar 250 litru ietilpības konteineru, kurš katru nedēļu bija līdz augšai pilns ar atkritumiem. Taču, ģimenei pārceļoties uz pagaidu mitekli pirms ievākšanās vēl lielākā mājā, uz laiku nācās atteikties no daudzām lietām un nodot tās glabāšanā. Un viņi konstatēja, ka lieliski iztiek bez glabāšanā nodotajām mantām. Galu galā ģimene ievācās nevis lielākā, bet gan mazākā mājā un liekās lietas izpārdeva. Tā sākās Džonsonu ģimenes ceļš uz *zero waste* dzīvesveidu. Un, nē, tas nebūt nenozīmē cītīgāk šķirot atkritumus. Tas vispirms nozīmē atteikties no visa, kas rada atkritumus; tikai pēc tam seko šķirošana utt. Grāmatas beigās iekļauta nodaļa, kurā ir minēti dažkārt dīvaini un pat šķietami neiespējami, taču idejas raišoši veidi, kā dzīvot bez atkritumiem.

Lūk, ko par Beas Džonsones grāmatu saka Laura un Andis Arnicāni, bloga *seekthesimple.com* autori: „Bea Džonsone bija mūsu pirmā un galvenā iedvesma ķerties klāt *zero waste* jeb bezatkritumu dzīvesveida ieviešanai mūsu dzīvē. Pati filozofija šķita ļoti piesais-

toša, bet visvairāk mūs uzrunāja viņas spēja to pielāgot modernai un mūsdienīgai dzīvei, salauzot stereotipus, ka šāds dzīvesveids ir piemērots tikai nomaļai dzīvošanai mežā. Grāmata un internetā pieejamās intervijas ar Beu Džonsoni parāda ļoti vienkāršas mazās pārmaiņas dzīvē, kas veiksmīgi samazina atkritumu daudzumu mājā. Sekojot šiem ieteikumiem, arī mēs esam samazinājuši savus atkritumus līdz minimumam. Tā mēs iepērkamies ar saviem iepakojumiem, māju uzkopjam ar sodu, etiķi, ēteriskajām eļļām un līdzekļiem, kurus varam iegādāties bez iepakojuma, higiēnā izmantojam pašu minimumu, ko gatavojam paši, un savos skapjos esam ieviesuši kapsulas garderober principus. Bet līdztekus visām praktiskajām izmaiņām un atkritumu kalnu sarūkšanai mūsu dzīve ir mainījies neizmērojami arī sajūtās. Mēs vairs neizjūtam milzīgo spiedienu patērēt, patērēt, patērēt. Tērējam daudz mazāk naudas lietām, bet ieguldām to sajūtās. Esam uzdāvinājuši sev vairāk laika un enerģijas, ko pavadīt, baudot dzīvi. Vārdu sakot, esam kļuvuši daudz laimīgāki, jo *zero waste* ir līcis padomāt par to, kas mums ikdienā patiešām ir nepieciešams. Un tas patiesībā ir gaužām maz.”

Noderīga rokasgrāmata latviešu valodas apguvei

Atjaunotā izdevumā nākusi klajā **Rūtas Kolužas „Mazā latviešu valodas pareizrakstības rokasgrāmata”** (iepriekš „Palīdzī, māsiņ!”).

Šī rokasgrāmata domāta pašmācībai, galvenokārt praktisko pareizrakstības iemaņu pilnveidošanai. Ortogrāfijas un interpunkcijas nodaļā aplūktas nozīmīgākās pareizrakstības likumības, piedāvāti praktiski padomi un pārbaudes diktāti, kuros akcentētas apgūstamās likumības. Pēdējā nodaļā aplūktas raksturīgākās kļūdas vārdos, vārdu grupu izvēlē un lietojumā teikumā.

Šī rokasgrāmata palīdzēs no-

stiprināt, padziļināt un pārbaudīt savas latviešu valodas zināšanas, īpaši noderēs skolēniem, gatavojoties eksāmeniem. ■

Vai esi draugos ar Kiku Miku?

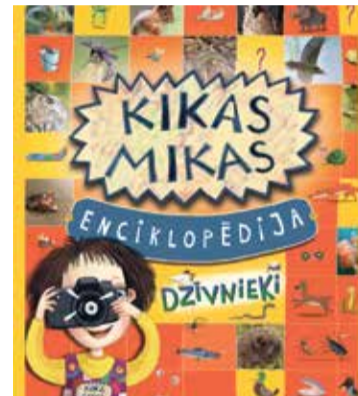
Latvijas bērni jau iemīlojuši lietuviešu rakstnieces un mākslinieces **Linas Žutautes** košās grāmatīņas par Kiku Miku – draisku meitenīti, kas augdama sastop tādus pašus priekus, bēdas un izaicinājumus kā ikviens bērns. Lina Žutaute atradusi veidu, kā runāt par bērna emocijām un rīcību vieglā un rotaļīgā veidā, rosinot arī mazo lasītājus un viņu vecākus pārdomāt un pārrunāt visu, kas bērnam svarīgs.

„**Kika Mika un nozagtais laiks**” stāsta par to, kā bērnam atrast aizrautīgu piepildījumu savai dienai un uzveikt kaitinošo garlaicību pat tad, kad pieaugušie ir aizņemti. Grāmata „**Kika Mika un sapņu dzimšanas diena**” palīdz vecākiem noticēt bērnu sapņiem, bet bērniem – iedrošināt vecākus ticēt savējiem. Un arī sapņus piepildīt – visiem kopā.

Ir iznākušas divas enciklopēdijas par Kiku Miku: „**Iepazīsti sevi**

un pasauli!” un „**Dzīvnieki**”. Enciklopēdijās pievērsta uzmanību šādiem tematiem: cilvēka ķermenis, veselība, draudzība, profesijas, māksla un mūzika, mūsu zemē mītošie dzīvnieki – no sīkākās vaboliņas līdz lielākajam zvēram. Kikai Mikai palīgā nāk gudrais profesors Spuldzītis un dabas pētnieks Ligzdiņš.

Mazos lasītājus un pētniekus īpaši iepriecinās krāsainie un košie zīmējumi. ■

Apgāda „Zvaigzne ABC” izdevumi 2018. gada MAIJĀ

- ◆ R. Koluža. **Mazā latviešu valodas pareizrakstības rokasgrāmata**
- ◆ D. Kriķis, K. Šteiners. **Matemātiskās analīzes elementi vidusskolai, 2. daļa**
- ◆ **Angļu valoda**. Krāso un mācies!
- ◆ **Skolotāja kalendārs 2018./2019. mācību gadam**
- ◆ **Pirmo Vispārējo latviešu dziedāšanas svētku „Ligo” karogs**. Plakāts
- ◆ **Latvijas valsts simboli**. Plakāts
- ◆ **Latvijas valsts prezidenti**. Plakāts
- ◆ **Latvijas Republikas satversme** (atk., labots)
- ◆ **Miluliši**. Salokāma cietā grāmata
- ◆ **Laukos**. Lodziņu grāmata
- ◆ **Mana pasaule**. Lodziņu grāmata
- ◆ **Mājās**. Sērija „101 vārds”
- ◆ **Vārds**. Sērija „101 vārds”
- ◆ **Mana pasaule**. Sērija „101 vārds”
- ◆ **Mazā mārīte un viņas draugi**. Mana glāstāmgrāmatīņa
- ◆ **Latviešu tautas brīnumpasakas**. M. Tabakas ilustrācijas (atk.)
- ◆ F. Reihēštētere. **Mazā zīlīte un viņas draugi** (atk.)
- ◆ L. Vinogradova. **Snīpulītis no Snīpuļciema**
- ◆ L. Žutaute. **Kika Mika un sapņu dzimšanas diena**
- ◆ R. Dāls. **Raganas**
- ◆ D. Pilkijs. **Supervaronis kapteinis Apakšbiksis un Purpursārtās Biotualetovillas ļaužu ačgārnā dzīve**
- ◆ T. Parvela. „**Kepler62**”. 1. grāmata „**Ielūgums**”
- ◆ D. Valjamss. **Pasaulē briesmīgākie bērni**
- ◆ A. Kļavis. **Bēgšana no Čūsku valstības**. Triloģijas 2. daļa
- ◆ H. Tamms. **Nindzja Timijs un zudušo dziesmu kambaris**
- ◆ S. Klavinius-Kreiere (sak.). **Dziesmu grāmata bērniem** (atk.)
- ◆ **Enciklopēdija bērniem**. Vairāk nekā 150 QR kodu
- ◆ G. Sēja (sak.). **Katram savu horizontu**. Atziņu krājums (absolventiem)
- ◆ I. Auziņa (sak.). **Dzīvo skaisti!** Atziņu krājums (absolventiem)
- ◆ J. Veinberga. **Svešais draugs**. Romāns. „Zvaigznes” detektīvu klubs
- ◆ M. Pohodņeva, M. Pēlis. **Prāgas pastkartes**. Romāns. „Zvaigznes” trilleris
- ◆ I. Bauere. **Palieku tev uzticams**. Juris Neikens. Biogrāfisks romāns
- ◆ N. Noihausa. **Dzīvie un mirušie**. „Zvaigznes” detektīvu klubs
- ◆ G. Hanimena. **Eleanorai Olifantai viss kārtībā**. Romāns
- ◆ F. Hārdinga. **Melu koks**. Jauniešu romāns
- ◆ Dž. Nivena. **Mūsu spožās dienas**. Jauniešu romāns
- ◆ K. Kesa. **Prinča ligava**. **Kronis**. Jauniešu romāns
- ◆ M. Meijere. **Skārleta**. „Mēness hronikas” 2. grāmata. Jauniešu romāns
- ◆ S. Deja. **Sagūstīta tevī**. Romāns. „18+ kompliments”
- ◆ R. Rors. **Dievišķā deja**. Trīsvienība un mūsu pārveide
- ◆ A. Dilvars. **Vergs**. Stāsts par iekšējām pārvērtībām, mīlestību, piedošanu un gara brīvību
- ◆ K. A. Rivera. **Panākumu virsotnē**. Garīgā izaugsme
- ◆ K. Adizes. **Prasmīgu pārmaiņu vadība**. Praktiska teorija, kā vadīt pārmaiņas
- ◆ M. Enslis, S. Nobels. **Dziedinošās meditācijas**. 30 mandalas veselības un labsajūtas veicināšanai
- ◆ **Maģiskās mandalas**. Sērija „Antistress”. Krāsojamā grāmata pieaugušajiem
- ◆ **Noslēpumainā daba**. Sērija „Antistress”. Krāsojamā grāmata pieaugušajiem
- ◆ **Latvija 2019**. Kalendārs (latviešu, vācu, krievu valodā)